

JURISPRUDENȚĂ

Din jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului

1. Cauza *Alparslan Altan c. Turciei*. Detenția unui judecător al Curții Constituționale din Turcia a fost ilegală și a încălcat Convenția

În hotărârea din cauza *Alparslan Altan c. Turciei* (cererea nr. 12778/17), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât, cu majoritate, că a fost încălcat art. 5 par.1 (dreptul la libertate și securitate) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului din cauza nelegalității detenției inițiale a reclamantului și din cauza lipsei unei suspiciuni rezonabile că a comis o infracțiune, în momentul detenției inițiale a reclamantului.

Cauza viza detenția unui judecător al Curții Constituționale din Turcia, ca urmare a tentativei de lovitură de stat din 15 iulie 2016.

Domnul Altan a fost privat de libertate, în primul rând, pe baza suspiciunii de apartenență la o organizație teroristă armată, FETÖ/PDY. Curtea Constituțională a constatat că aceasta a constituit baza factuală și legală în caz de flagrant delict. Printr-o hotărâre adoptată la 10 octombrie 2017, Curtea de Casație a decis că descoperirea infracțiunii săvârșite în flagrant delict a apărut în momentul arestării unui judecător în legătură cu suspiciunea de apartenență la o organizație armată. Curtea a constatat că această extindere de instanțe a sferei de aplicare a noțiunii de flagrant delict însemna că domnul Altan nu putea să știe că faptul de a fi bănuț de apartenență la o organizație criminală a

fost suficient pentru a-l priva de garanțiile procedurale acordate membrilor Curții Constituționale.

În ceea ce privește ordinul privind arestarea preventivă a domnului Altan, la 20 iulie 2016, Curtea a constatat că probele care i-au fost prezentate nu au susținut concluzia existenței unei suspiciuni rezonabile în momentul detenției sale inițiale. În consecință, suspiciunea împotriva sa la acel moment nu a atins nivelul minim de „rezonabilitate” prevăzut la art.5 par.1 lit.c. Deși a fost pus sub supraveghere judiciară, ordinul de detenție se bazase pe o simplă suspiciune de apartenență la o organizație criminală, independent de orice procedură penală în curs. Un asemenea grad de suspiciune nu ar putea fi suficient pentru a justifica un ordin de detenție a unui judecător care își desfășoară activitatea la instanță de nivel înalt, în acest caz Curtea Constituțională. De asemenea, Curtea a observat că măsurile luate împotriva reclamantului nu puteau fi considerate ca fiind strict impuse de exigențele situației, în sensul articolului 15 al Convenției (derogare pe perioadă de urgență).

Reclamantul, Alparslan Altan, fost membru al Curții Constituționale din Turcia, este un cetățean turc care s-a născut în 1968 și locuiește în Ankara

(Turcia). În prezent, este reținut. În noaptea de 15-16 iulie 2016, un grup de membri ai forțelor armate turcești care se denumesc „Consiliul pentru pace acasă” au încercat să dea o lovitură militară menită să răstoarne Parlamentul, Guvernul și Președintele Turciei. La o zi după încercarea de lovitură de stat, autoritățile naționale au acuzat rețeaua legată de Fetullah Gülen, cetățean turc care trăiește în Pennsylvania (Statele Unite ale Americii) și care era considerat lider al unei organizații cunoscute sub numele de „Organizația Teroristă Gülenistă/Structura Statului Paralel”. Mai multe anchete penale au fost inițiate ulterior de organele competente de urmărire penală în ceea ce privește membrii suspecti ai acestei organizații.

La 20 iulie 2016, guvernul a declarat starea de urgență. La 21 iulie 2016, autoritățile turcești au notificat Secretarului General al Consiliului Europei derogarea de la Convenție în temeiul articolului 15.

Guvernul a arătat că, în timpul și după încercarea de lovitură de stat, organele de urmărire penală au inițiat anchete penale cu privire la persoanele implicate în tentativă și alte persoane care aveau legături cu organizația FETÖ/PDY, inclusiv cu membrii sistemului judiciar. La 16 iulie 2016, aproximativ 3.000 de judecători și procurori, inclusiv doi judecători ai Curții Constituționale și mai mult de 160 de judecători ai Curții de Casație și ai Curții Administrative Supreme, au fost luați în custodia poliției și, ulterior, au fost plasați în arest preventiv. În plus, au fost emise mandate pentru arestarea a 30 de judecători ai celor mai înalte instanțe, care au fost considerați fugari. Starea de urgență a fost ridicată la 18 iulie 2018.

La 16 iulie 2016, în cursul unei anchete penale deschise de Parchetul din Ankara, domnul Altan a fost arestat și luat în custodia poliției, fiind descris ca membru

al organizației FETÖ/PDY și a cerut să fie arestat preventiv.

La 20 iulie 2016, domnul Altan, alături de alți 13 suspecti, a fost adus în fața unui judecător, acuzat fiind de încercarea de a răsturna ordinea constituțională și de a fi membru al organizației FETÖ/PDY. Dl. Altan a negat toate acuzațiile formulate împotriva sa. În aceeași zi, magistratul a ordonat detenția preventivă a domnului Altan și a celorlalți suspecti. Dl. Altan a formulat imediat o contestație împotriva hotărârii privind arestarea sa preventivă, argumentând că nu există dovezi concrete care să o justifice și că o astfel de măsură nu respectă legea națională. A solicitat aplicarea unor măsuri preventive alternative, pe motiv că fiul său era grav invalid și dependent de asistența sa personală.

La 4 august 2016, Curtea Constituțională, reunită în plen, l-a demis pe domnul Altan din funcția de judecător. S-a reținut, în temeiul articolului 3 din Decretul-lege nr. 667, că „informațiile din mediul social” și „opinia comună apărută în timp” printre membrii Curții Constituționale sugerează faptul că acesta are legături cu organizația în cauză și că nu mai este capabil să-și exercite profesia.

La 9 august 2016, instanța a respins contestația formulată de domnul Altan împotriva hotărârii prin care s-a dispus arestarea. Dl. Altan a formulat mai multe cereri de liberare pe cauțiune, care au fost respinse de instanțe. În mai multe rânduri, Secția Penală a Curții de Casație a analizat dacă era necesară sau nu menținerea arestării preventive și a decis prelungirea acestei măsuri.

La 7 septembrie 2016, dl. Altan a depus o plângere individuală la Curtea Constituțională.

La 11 ianuarie 2018, Curtea Constituțională a pronunțat o hotărâre, constatând că acuzația se baza pe declarațiile martorilor anonimi și ale unui suspect, mesaje schimbate prin serviciul de

mesagerie ByLock și semnale de telefonie mobilă. Cu privire la legalitatea detenției inițiale a domnului Altan, s-a considerat că această problemă ar trebui examinată în temeiul articolului 15 din Constituție, potrivit căruia, în situații de urgență, exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale ar putea fi suspendată parțial sau total sau ar putea fi luate măsuri de derogare de la garanțiile stabilite în Constituție pentru aceste drepturi. În ceea ce privește fondul plângerii, s-a constatat că presupusa infracțiune - calitatea de membru al unei organizații teroriste armate - era o infracțiune obișnuită, pedepsită grav și care se încadra în jurisdicția instanțelor judecătorești. Curtea Constituțională a observat, de asemenea, că, având în vedere circumstanțele foarte specifice ale tentativei de lovitură de stat și măsura în care FETÖ/PDY s-au infiltrat în autoritățile administrative și judiciare, hotărârea pentru arestarea preventivă a domnului Altan ar putea fi considerată proporțională și bazată pe motive justificate.

La 15 ianuarie 2018, Parchetul de pe lângă Curtea de Casație l-a trimis în judecată pe dl. Altan, acesta fiind acuzat, în special, în temeiul articolului 314 din Codul penal, că este membru al unei organizații teroriste armate, și anume FETÖ/PDY.

Printr-o hotărâre din 6 martie 2019, Secția a IX-a penală a Curții de Casație l-a condamnat pe dl. Altan la 11 ani și trei luni de închisoare pentru că ar fi membru al unei organizații teroriste armate. Încă două cereri individuale depuse de domnul Altan la Curtea Constituțională se află în prezent pe rol.

Reclamantul s-a plâns că a fost plasat în mod arbitrar în arest preventiv, încălcând dreptul intern, respectiv Legea nr. 6216. El a susținut că nu au existat dovezi specifice care să conducă la o suspiciune rezonabilă că ar fi comis o infracțiune care necesita măsura arestului

preventiv. A susținut că instanțele naționale au motivat insuficient hotărârile referitoare la arestare. S-a plâns de încălcarea articolului 5 al Convenției, fără a preciza dispozițiile exacte pe care se bazează. Curtea a considerat oportun să examineze aceste plângeri în temeiul art.5 par.1 și 3 (dreptul la libertate și securitate) al Convenției.

Asupra încălcării articolului 5 par. 1 și 3 din Convenție

Legalitatea detenției preventive a reclamantului

Curtea a observat că nu s-a susținut că domnul Altan fusese arestat preventiv în momentul săvârșirii a unei infracțiuni legate de tentativa de lovitură de stat din 15 iulie 2016, deși Parchetul din Ankara, în cererile sale din 16 iulie 2016, menționase, de asemenea, infracțiunea de încercare de a răsturna ordinea constituțională. Această din urmă infracțiune nu a fost luată în considerare de magistratul care l-a audiat ulterior pe domnul Altan și a dispus arestarea preventivă.

Prin urmare, reclamantul a fost privat de libertate, în primul rând, pe baza suspiciunii de apartenență la FETÖ/PDY, considerată de autoritățile de investigare și de instanțele turcești ca fiind o organizație teroristă armată care a planificat tentativa de lovitură de stat.

Curtea Constituțională a constatat că aceasta a constituit baza factuală și legală pentru constatarea de organele de investigare a faptului că a existat un caz de descoperire în flagrant delict.

Curtea a remarcat că, în hotărârea sa adoptată la 10 octombrie 2017, Curtea de Casație a constatat că situația de descoperire în delict flagrant a apărut atunci când judecătorul a fost arestat în legătură cu suspiciunea de infracțiune de membru al unei organizații armate. Hotărârea pronunțată a indicat că, în cazurile în care se presupunea săvârșirea unei infracțiuni de un membru al unei

organizații criminale, era suficient ca toate condițiile prevăzute la articolul 100 din Codul de procedură penală (CPP) să fie îndeplinite pentru ca un suspect care era membru al unei organizații criminale să fie plasat în arest preventiv pe motiv că a fost prins în flagrant delict.

Curtea a subliniat, totuși, că articolul 2 al CPP oferea o definiție convențională a conceptului de flagrant delict, legat de descoperirea unei infracțiuni în timpul comiterii sale sau imediat după aceasta. Cu toate acestea, în conformitate cu precedentul menționat mai sus al Curții de Casație, suspiciunea de apartenență la o organizație criminală ar putea fi suficientă pentru a caracteriza un caz de descoperire în flagrant delict, fără a fi nevoie să se stabilească vreun element factual actual sau orice altă indicație a unui infracțiuni aflate în desfășurare. Mai mult, din hotărârea Curții de Casație din 10 octombrie 2017 nu reiese clar modul în care jurisprudența constantă a acestei instanțe privind conceptul de infracțiune continuă ar fi putut justifica extinderea domeniului de aplicare al noțiunii de descoperire în flagrant delict, care se lega de existența unui infracțiuni, în conformitate cu articolul 2 al CPP. În opinia Curții, extinderea domeniului de aplicare al acestei noțiuni de instanțele naționale și aplicarea sa în dreptul intern în cauza de față nu au fost problematice doar din punct de vedere al principiului securității juridice, ci ele păreau vădit nerezonabile.

În consecință, detenția reclamantului, dispusă în temeiul articolului 100 al CPP, în condițiile care-l priveau de garanțiile procedurale acordate membrilor Curții Constituționale, nu a fost conformă cu procedura prevăzută de lege, potrivit art.5 par.1 din Convenție.

Curtea a constatat că interpretarea extinsă a conceptului de flagrant delict nu ar putea fi considerată în mod clar un răspuns adecvat la starea de urgență. O

astfel de interpretare, care, în plus, nu a fost adoptată ca răspuns la exigențele stării de urgență, nu era numai problematică în ceea ce privește principiul securității juridice, ci nega și garanțiile procedurale acordate membrilor sistemului judiciar pentru a-i proteja de interferența executivului. Ea a avut consecințe juridice care au depășit cu mult starea de urgență și nu au fost în niciun fel justificate de circumstanțele speciale apărute în acest context.

Curtea a concluzionat că decizia de a-l plasa pe reclamant în arest preventiv, care nu a fost luată „în conformitate cu o procedură prevăzută de lege”, nu putea fi considerată ca fiind strict impusă de exigențele situației.

Prin urmare, a fost încălcat art.5 par.1 din cauza nelegalității detenției preventive a reclamantului.

Presupusa lipsă de suspiciune rezonabilă că reclamantul ar fi săvârșit o infracțiune

Curtea a trebuit să țină seama de toate circumstanțele relevante pentru a determina dacă au existat informații obiective care să constate că suspiciunea împotriva reclamantului era „rezonabilă” în momentul detenției inițiale.

Curtea a constatat că și contextul foarte specific al cauzei a solicitat un nivel ridicat de verificare a faptelor. A luat în considerare dificultățile cu care se confruntă Turcia în urma tentativei de lovitură militară și a acceptat că tentativa de lovitură de stat a reprezentat o amenințare majoră pentru democrație în Turcia. Guvernul a subliniat caracterul atipic al organizației în cauză - considerată de instanțele turcești că ar fi premeditat tentativa de lovitură de stat din 15 iulie 2016 - și a susținut că aceasta a infiltrat instituțiile de stat influente și sistemul judiciar, sub masca legalității. În opinia Curții, astfel de circumstanțe presupuse ar putea însemna că „rezonabilitatea” suspiciunii care justifică detenția

nu ar putea fi judecată în conformitate cu aceleași standarde ca acele aplicate în tratarea infracțiunilor obișnuite.

Cu toate acestea, exigențele de combatere a crimei organizate nu au putut justifica extinderea noțiunii de „rezonabilitate” până la punctul în care s-a anulat esența protecției garantate de art.5 par.1 lit.c al Convenției. În această cauză, sarcina Curții era de a verifica dacă au existat elemente obiective suficiente în momentul detenției inițiale a domnului Altan pentru a satisface un observator obiectiv că ar fi putut săvârși infracțiunea de care a fost acuzat de organele de urmărire penală. Astfel, ar fi trebuit să aprecieze dacă măsura în cauză fusese justificată pe baza faptelor și a informațiilor disponibile la momentul relevant care fuseseră supuse controlului autorităților judiciare care dispuneau măsura.

Curtea a constatat că, după descrierea caracteristicilor organizației FETÖ/PDY și a structurii sale ascunse din cadrul sistemului judiciar, Curtea Constituțională a consultat: declarațiile a doi martori anonimi; declarațiile unui fost raportor al Curții Constituționale acuzat de apartenența la FETÖ/PDY; mesaje schimbate prin intermediul ByLock între alte persoane; informații despre liniile telefonice; înregistrările călătoriilor în străinătate. Aceste dovezi au fost adunate la mult timp după arestarea inițială a reclamantului. Prima dovadă care urma să fie obținută a fost înregistrată la 4 august 2016, la mai mult de două săptămâni după ce reclamantul a fost plasat în arest preventiv. Celelalte declarații și dovezi au fost obținute ulterior, după o perioadă considerabilă. Reclamantul a atras în mod repetat atenția instanțelor naționale asupra acestui fapt, argumentând, în special, că nu existau dovezi concrete care să-i justifice detenția. Cu toate

acestea, în raționamentul care a condus la respingerea cererii domnului Altan, Curtea Constituțională nu a abordat acest argument. De asemenea, Guvernul nu a mai precizat nimic despre acest aspect.

În consecință, spre deosebire de Curtea Constituțională, Curtea nu a considerat necesar să examineze aceste elemente de probă, obținute la mult timp după detenția inițială a reclamantului, pentru a verifica dacă suspiciunea care a motivat hotărârea de arestare era „rezonabilă”. Trebuia să se țină seama de faptul că sarcina Curții era de a examina dacă detenția inițială a domnului Altan la 20 iulie 2016 s-a întemeiat pe o suspiciune rezonabilă și nu dacă o astfel de suspiciune a persistat pe timpul detenției sale.

În orice caz, Curtea a considerat că strângerea ulterioară de probe nu a eliberat autoritățile naționale de obligația lor de a furniza o bază factuală suficientă care să justifice detenția reclamantului. Pentru a concluziona altfel, s-ar încălca scopul articolului 5 al Convenției, și anume prevenirea priverii arbitrare sau nejustificate de libertate.

Curtea a constatat că domnul Altan nu era în mod evident suspectat că ar fi fost implicat în evenimentele din 15 iulie 2016. La 16 iulie 2016, Parchetul din Ankara a emis rechizitoriu care îl descriu ca membru al organizației teroriste FETÖ/PDY și a solicitat arestarea sa preventivă; cu toate acestea, Guvernul nu a prezentat niciun fel de fapte sau informații care ar putea servi ca bază factuală pentru rechizitoriul procurorului.

În special, Curtea a constatat că din hotărârea instanței privind detenția reclamantului nu rezultă că această măsură se întemeia pe orice elemente de fapt care indică existența unei suspiciuni puternice, cum ar fi declarațiile martorilor sau orice alt fapt ori informații care să

suspecteze că reclamantul a comis infracțiunea în cauză. În opinia Curții, referințele vagi și generale ale magistratului la textul articolului 100 al CPP și la probele din dosar nu au putut fi considerate ca fiind suficiente pentru a justifica „rezonabilitatea” suspiciunii pe care se presupunea că hotărârea de arestare a fost întemeiată, în lipsa unei evaluări specifice a elementelor individuale de probă din dosar sau a oricărei informații care ar fi putut justifica suspiciunea împotriva reclamantului sau a oricărui alt tip de material sau fapte verificabile.

Astfel, Curtea a constatat că faptele sau informațiile specifice care au dat naștere la o suspiciune care să justifice detenția domnului Altan au fost menționate sau prezentate în cursul procedurii inițiale, care s-a finalizat totuși cu hotărârea de arestare preventivă.

Pe baza analizei de mai sus, Curtea a considerat că dovezile din fața sa nu au fost suficiente pentru a susține concluzia existenței unei suspiciuni rezonabile împotriva reclamantului în momentul arestării sale inițiale. Aceasta a constatat că explicațiile Guvernului nu au respectat cerințele art.5 par.1 lit.c privind caracterul rezonabil al unei suspiciuni care justifică arestarea persoanei.

În ceea ce privește noțiunea de „rezonabilitate” a suspiciunii în legătură cu care arestarea sau detenția trebuiau să se bazeze în timpul stării de urgență, Curtea a observat că dificultățile cu care se confrunta Turcia în urma încercării de lovitură militară din 15 iulie 2016 au fost fără îndoială un factor contextual care trebuia luat în considerare integral în interpretarea și aplicarea articolului 5 al Convenției în prezenta cauză. Acest lucru nu a însemnat totuși că autoritățile aveau cale liberă, în temeiul articolului 5, de a dispune arestarea unei persoane în timpul stării de urgență, fără probe sau informații

verificabile sau fără o bază factuală suficientă care să satisfacă cerințele minime prevăzute la art.5 par.1 lit.c cu privire la rezonabilitatea unei suspiciuni. La urma urmei, „rezonabilitatea” suspiciunii pe care trebuie să se bazeze privarea de libertate constituia o parte esențială a protecției prevăzute art.5 par.1 lit.c.

În ceea ce privește hotărârea privind arestarea preventivă a reclamantului de la 20 iulie 2016, Curtea a constatat că s-a bazat doar pe o suspiciune de apartenență la o organizație criminală, deși a fost impusă supravegherea judiciară. Un asemenea grad de suspiciune nu ar putea fi suficient pentru a justifica o hotărâre de arestare a unei persoane. În astfel de circumstanțe, măsura în cauză nu putea fi considerată ca fiind strict impusă de exigențele situației. Pentru a concluziona altfel, ar fi negate cerințele minime de la art.5 par.1 lit.c cu privire la caracterul rezonabil al unei suspiciuni justificând privarea de libertate și ar fi contrar scopului articolului 5 al Convenției. În plus, Curtea a considerat că aceste considerații sunt deosebit de importante în cauza de față, având în vedere că aceasta implică detenția unui judecător care își desfășoară activitatea la o instanță de nivel înalt, și anume Curtea Constituțională.

Prin urmare, Curtea a concluzionat că a avut loc o încălcare a articolului 5 par.1 din cauza lipsei unei suspiciuni rezonabile, în momentul arestării inițiale a reclamantului, că a comis infracțiunea în cauză. Având în vedere această constatare, Curtea a considerat că nu este necesar să se examineze dacă autoritățile au îndeplinit cerința de a oferi motive relevante și suficiente pentru a-l priva pe reclamant de libertate.

Curtea a stabilit ca Turcia să plătească reclamantului 10.000 de euro pentru prejudiciul moral.

2. Cauza *Guðmundur Andri Ástráðsson c. Islandei*. Numirea judecătorilor la noua Curte de Apel a Islandei a încălcat principiul unei instanțe instituite prin lege

În hotărârea din cauza *Guðmundur Andri Ástráðsson c. Islandei* (cererea nr. 26374/18), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât cu majoritate că a fost încălcat articolul 6 par.1 (dreptul la un tribunal instituit prin lege) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Cauza viza afirmația reclamantului potrivit căreia noua Curte de Apel a Islandei (*Landsréttur*) nu a fost înființată prin lege.

Curtea a constatat, în special, că procesul prin care judecătorul a fost numit la Curtea de Apel a constituit o încălcare flagrantă a regulilor aplicabile la data faptelor, în detrimentul încrederii că sistemul judiciar într-o societate democratică trebuie să se inspire publicului și a încălcat chiar esența principiului potrivit căruia un tribunal trebuie înființat prin lege.

Reclamantul, *Guðmundur Andri Ástráðsson*, este un cetățean islandez care s-a născut în 1985 și locuiește în *Kópavogur* (Islanda). Curtea de Apel (*Landsréttur*) a fost înființată ca o nouă instanță la 1 ianuarie 2018.

Conform noii legi a justiției, un comitet de evaluare format din experți a fost mandatat să evalueze în instanță candidații pentru primii cincisprezece judecători. În total, 37 de persoane au depus cereri, inclusiv A.E. În mai 2017, președintele Comitetului a transmis ministrului Justiției („Ministrul”) raportul său de evaluare cu o listă cu cei 15 candidați care au fost considerați cei mai calificați. AE s-a clasat pe locul 18 și, prin urmare, nu a fost inclus de Comitet în primii cincisprezece.

Prin scrisoarea din 29 mai 2017, ministrul a prezentat președintelui Parlamentului propunerea cu cei

cincisprezece candidați pentru a fi numiți judecători ai Curții de Apel. Propunerea conținea doar unsprezece dintre cei cincisprezece candidați pe care Comitetul i-a ales. Ministrul a propus să fie numiți alți patru candidați, clasați pe locurile 17, 18, 23 și 30, în tabelul de evaluare al Comitetului, inclusiv AE. Ministrul a prezentat argumente pentru schimbările pe care a decis să le facă din constatările Comitetului.

La 1 iunie 2017, Parlamentul a aprobat, cu majoritate, propunerea ministrului de a numi cele 15 persoane în calitate de judecători ai Curții de Apel. La 8 iunie 2017, președintele Islandei a semnat decretele de numire pentru acești candidați, inclusiv A.E..

Tot în iunie 2017, doi candidați, care se numărau printre cei cincisprezece pe care Comitetul i-a considerat cei mai calificați, dar care au fost eliminați din lista finală nominalizări, au inițiat o procedură judiciară în fața unui tribunal districtual împotriva statului islandez, contestând legalitatea procedurii de numire. Prin hotărârile definitive din 19 decembrie 2017, Curtea Supremă a respins cererile lor de despăgubire pentru prejudicii materiale. Cu toate acestea, fiecare dintre ei a primit 700000 ISK (aproximativ 5700 EUR) drept despăgubire pentru daune morale. Curtea Supremă de Justiție a constatat că ministrul a încălcat legea administrativă, pentru că nu a justificat propunerea sa către Parlament printr-o anchetă independentă, care arunca o lumină negativă asupra elementelor necesare pentru a evalua meritele noilor candidați pe care i-a propus. Procedura din Parlament a fost, de asemenea, nelegală, întrucât Parlamentul aprobase lista modificată în bloc, fără să voteze fiecare candidat separat, conform legii.

DI Ástráðsson a fost condamnat în martie 2017 pentru conducere fără a deține permis de conducere valabil și în timp ce se afla sub influența substanțelor narcotice. El a atacat hotărârea Curții Supreme. Deoarece cauza nu a fost soluționată înainte de sfârșitul anului 2017, a fost transferată, în conformitate cu legislația islandeză, Curții de Apel. În ianuarie 2018, Curtea de Apel a notificat dlui Ástráðsson urmărirea penală a numelor celor trei judecători, care vor fi prezenți în comisie, inclusiv A.E., care nu fusese unul dintre cei 15 judecători considerați ca fiind cei mai calificați judecători de Comitetul de evaluare.

DI Ástráðsson a solicitat recuzarea judecătorului AE, din cauza unor nereguli în procedură atunci când a fost numit în calitate de judecător la Curtea de Apel, dar cererea sa a fost respinsă.

Printr-o hotărâre din 23 martie 2018, Curtea de Apel a confirmat hotărârea Curții Districtuale cu privire la fond. În aprilie 2018, dl Ástráðsson a atacat hotărârea Curții Supreme. El a susținut, în principal, că numirea lui A.E. nu respecta dispozițiile legii și că nu beneficia de un proces echitabil în fața unui tribunal independent și imparțial. Printr-o hotărâre din 24 mai 2018, Curtea Supremă a respins contestația. Tribunalul a constatat că numirea lui A.E. la Curtea de Apel a fost validă și că nu a existat un motiv suficient de îndoială că domnul Ástráðsson a beneficiat de un proces echitabil în fața judecătorilor independenți și imparțiali, în ciuda viciilor de procedură.

Invocând dispozițiile articolului 6 par. 1 (dreptul la un tribunal independent și imparțial stabilit prin lege), reclamantul s-a plâns că numirea lui A.E. nu era conformă dreptului intern. Prin urmare, acuzația sa penală nu a fost soluționată de un tribunal instituit prin lege. De asemenea, s-a plâns de faptul că hotărârea Curții Supreme din 24 mai 2018 i-a încălcat dreptul de a-i fi soluționată cererea de un tribunal

independent și imparțial, în conformitate cu art.6 par.1.

Asupra articolului 6 par.1 (dreptul la un tribunal independent și imparțial instituit prin lege)

În primul rând, Curtea a constatat că, în hotărârea sa din 19 decembrie 2017, Curtea Supremă de Justiție a Islandei a constatat că atât ministrul justiției, cât și Parlamentul au încălcat normele aplicabile în numirea judecătorilor la Curtea de Apel.

În al doilea rând, Curtea a constatat că simplul fapt că un judecător, a cărui poziție nu era stabilită prin lege în sensul art.6 par.1, a stabilit o acuzație penală, ar fi suficient pentru a constata o încălcare a acestei dispoziții.

În al treilea rând și în mod esențial, Curtea a luat act de constatările Curții Supreme conform cărora ministrul și-a propus propria listă, fără o examinare independentă a meritelor celor patru candidați în cauză și fără strângerea suplimentară de probe sau alte materiale care să-i justifice concluziile. Prin urmare, au existat încălcări procedurale fundamentale ale dreptului național. În plus, Ministrul Justiției nu a reușit, așa cum a reținut Curtea Supremă în hotărârile sale din 19 decembrie 2017, să se angajeze într-o comparație detaliată a competențelor celor patru candidați, clasați inferior de Comitet, față de cei cincisprezece candidați considerați cei mai calificați, conform principiilor generale ale dreptului administrativ și principiului general al dreptului intern, conform cărora, în numirea persoanelor în funcție ar trebui selectate numai persoanele cele mai calificate.

Această constatare a fost confirmată încă o dată de Curtea Supremă în cazul reclamantului, instanța constatând că nu a putut accepta, așa cum susținea ministrul justiției în memorandumul său din 30 mai 2017, că „doar prin creșterea ponderii atribuită experienței judecătorești

din experiența pe care o atribuiseră comisiei de evaluare în tabelul său intern, invocată în raportul de evaluare, dar bazându-se în alte privințe pe investigația suficientă a Comitetului în ceea ce privește fiecare factor de evaluare, se poate constata că patru candidați numiți pentru postul de judecător la Curtea de Apel, dar nu și alții, vor fi eliminați din grupul celor cincisprezece cei mai calificați, iar patru candidați anume numiți vor fi mutați în grupul respectiv în detrimentul celorlalți”. În opinia Curții, aceste încălcări ale legislației naționale ale ministrului, așa cum au fost confirmate de Curtea Supremă, au stat la baza procesului de selectare a candidaților pentru posturile vacante din noua Curte de Apel, constituind astfel un defect de natură fundamentală în procesul general de numire a celor patru judecători.

În al patrulea rând, Curtea a remarcat că s-a considerat de Curtea Supremă de Justiție că ministrul justiției a acționat cu nerespectarea pericolului evident pentru reputația a doi dintre cei patru candidați care au inițiat proceduri judiciare. Ministrul nu a oferit o justificare suficientă pentru decizia luată, deși a primit avizul din partea avocaților în acest sens.

Încrederea pe experiența judiciară anterioară nu s-a bazat pe o evaluare independentă sau pe informații sau alte documente noi obținute. Curtea reamintește în această privință că Ministrul a fost considerat de Curtea Supremă întrucât a acționat “în deplină desconsiderare față de [pericolul evident]” asupra intereselor reputației a doi dintre cei patru candidați care au inițiat proceduri judiciare și care, prin urmare, a servit interesele unora dintre ceilalți patru pe care i-a favorizat în acest proces. O altă constatare de la Curtea Supremă, ministrul nu a furnizat o justificare suficientă pentru decizia de a elimina candidații clasificați pe locurile 7, 11, 12 și, respectiv, 14, în opinia comitetului, și de a include, mai degrabă,

candidați plasați mai jos în clasamentul Comitetului la numerele 17, 18, 23 și 30. Încrederea ministrului de experiența judiciară anterioară, după cum s-a constatat de Curtea Supremă în cazul reclamantului, nu se bazează pe evaluarea independentă a ministrului sau pe informațiile obținute recent sau altă documentație. Prin urmare, având în vedere constatările factuale ale Curții Supreme, încălcarea de ministru a legii naționale nu numai că a constituit, în mod obiectiv, un defect fundamental al procesului privit ca un întreg, ci a demonstrat și nerespectarea normelor aplicabile în vigoare la data faptelor.

În al cincilea rând, Curtea pune accentul pe constatările Curții Supreme prin cele două hotărâri din 19 decembrie 2017, potrivit cărora cadrul juridic intern a fost instituit în mod explicit pentru a limita puterea discreționară a executivului în numirea judecătorilor prin solicitarea ca evaluarea competențelor candidaților la cele cincisprezece posturi vacante de judecător la Curtea de Apel nou înființată să fie realizată de un Comitet de evaluare special constituit compus din experți desemnați de Curtea Supremă, Consiliul Judiciar, Asociația Barourilor și Parlament. Mai mult decât atât, s-a deviat de la normele generale în ceea ce privește numirea judecătorilor în Islanda la noua Curte de Apel, Parlamentul hotărând că, odată cu intrarea în vigoare a noii legi a justiției, în special dispoziția temporară IV, ministrul justiției nu mai este singura autoritate cu atribuții privind numirea, investită de Președintele Islandei. Prin urmare, în conformitate cu dispoziția temporară IV a noii legi a justiției, Curtea Supremă a interpretat prevederea în cazul reclamantului de a cere Parlamentului însuși să voteze fiecare candidat într-un vot separat. Prin faptul că nu a făcut acest lucru, Parlamentul, printr-un vot divizat al partidelor politice, s-a îndepărtat, de asemenea, de regula

aplicabilă numirii a cincisprezece judecători la noua Curte de Apel, stabilită prin legislația primară.

Nu are importanță pentru evaluarea de CEDO a gravității acestei încălcări procedurale de Parlament faptul că Curtea Supremă a constatat, prin hotărârea din 24 mai 2018, că această încălcare nu a fost „semnificativă”, referindu-se la cele două hotărâri anterioare din 19 decembrie 2017. În primul rând, Curtea notează că nicio astfel de argumentare nu se găsește în hotărârile anterioare. În al doilea rând, raționamentul Curții Supreme în cazul reclamantului nu demonstrează că această evaluare a fost făcută în contextul în care s-a determinat dacă încălcarea normei aplicabile de Parlament a constituit o încălcare flagrantă în sensul art.6 par.1 din Convenție, ci mai degrabă dacă încălcarea, ca atare, a determinat constatarea numirii lui AE ca fiind lovită de „nulitate” în sensul dreptului administrativ islandez și, de asemenea, dacă această încălcare a determinat ca procesul reclamantului să fie judecat de o instanță lipsită de independență și imparțialitate.

Cu toate acestea, examinând prin prisma art.6 par.1, Curtea a observat că regimul legal, care necesită participarea activă a Parlamentului, are rolul de a servi interesului public de a asigura independența judiciară față de executiv. Acest cadru legislativ a fost menit să minimizeze riscul ca interesele politice ale partidului să influențeze în mod nejustificat procesul prin care calificările fiecărui candidat urmau să fie evaluate și confirmate de legislativ. Curtea a subliniat importanța, într-o societate democratică

guvernată de statul de drept, de a se asigura respectarea legii naționale în lumina principiului separației puterilor în stat. Prin urmare, Curtea a constatat că nerespectarea de Parlament a reglementării naționale privind votarea separată a fiecărui candidat a reprezentat, totodată, un viciu grav în cadrul procedurii de numire.

Curtea a concluzionat că procesul prin care AE a fost numit judecător al Curții de Apel, ținând seama de încălcarea dreptului intern, confirmată de Curtea Supremă a Islandei, a reprezentat o nesocotire flagrantă a regulilor aplicabile la momentul respectiv.

Executivul a exercitat o discreție nejustificată în alegerea celor patru judecători, inclusiv AE, iar Parlamentul nu a respectat dispozițiile legislative adoptate pentru a asigura un echilibru adecvat între puterea executivă și cea legislativă în procesul de numire.

În plus, Ministrul Justiției nu a ținut cont de normele aplicabile atunci când a decis înlocuirea a patru dintre cei 15 candidați cu alți patru candidați, evaluați ca fiind mai puțin calificați de Comitet. Prin urmare, procesul a contravenit însăși esenței principiului potrivit căruia un tribunal trebuie stabilit prin lege, unul dintre principiile fundamentale ale statului de drept. Curtea a subliniat că o constatare contrară a faptelor ar însemna că această garanție fundamentală prevăzută de articolul 6 par.1 ar fi lipsită de protecție semnificativă. În consecință, s-a constatat încălcarea art.6 par.1 din Convenție.

Curtea a considerat că Islanda ar trebui să plătească reclamantului 15000 EUR pentru costuri și cheltuieli.

3. Cauza *Momčilović c. Croației*. Procedura prealabilă sesizării instanței vizând încercarea de soluționare amiabilă a litigiului este compatibilă cu Convenția

În hotărârea din cauza *Momčilović c. Croației* (cererea nr. 11239/11), Curtea

Europeană a Drepturilor Omului a decis, în unanimitate, că nu a fost încălcat

articolul 6 (dreptul de accesul la o instanță) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Cauza viza dispoziția din legea croată care condiționează accesul la o instanță civilă de încercarea anterioară de a soluționa litigiul pe cale amiabilă.

Domnul și dna Momčilović, precum și fiul lor - reclamantii - s-au plâns de faptul că instanțele naționale au refuzat să examineze fondul cererii de despăgubire introdusă împotriva statului ca urmare a morții rudei lor, deoarece nu au încercat să soluționeze litigiul pe cale amiabilă cu autoritățile responsabile, înainte de a introduce cererea de chemare în judecată. Conform prevederilor din Legea privind procedura civilă, un reclamant care intenționează să depună o acțiune civilă împotriva Republicii Croația trebuie să formuleze în prealabil o cerere de soluționare la Procuratura Generală competentă.

Curtea a constatat, în special, că ingerința privind accesul reclamanților la instanță, și anume obligația de a parcurge o procedură de soluționare amiabilă înainte de a introduce o acțiune de despăgubire împotriva statului era prevăzută prin lege (Legea de procedură civilă) cu scopul de a evita multiplicarea cererilor și acțiunilor împotriva statului la instanțele naționale, promovând astfel interesele economiei și eficienței judiciare. Chiar și în cazul în care instanțele naționale refuzau să soluționeze acțiunea civilă a reclamanților, ca urmare a neîndeplinirii procedurii prealabile la Procuratură, reclamantii aveau posibilitatea să se conformeze cerinței de reglementare amiabilă și, în cazul neajungerii la o înțelegere, să depună o nouă acțiune civilă la instanță în termenul prevăzut de legea națională. Reclamantii nu au utilizat această posibilitate și, prin urmare, au determinat o situație în care au împiedicat efectiv instanțele naționale să soluționeze fondul cauzei lor.

Această hotărâre este interesantă deoarece se referă la demersurile Consiliului Europei privind oportunitatea încurajării procedurilor alternative de soluționare a litigiilor pentru reducerea volumului de muncă excesiv în instanțele de judecată.

Reclamantii sunt trei cetățeni croați - Barica și Nikola Momčilović, soț și soție, care s-au născut în anul 1938, și fiul lor, Darko Momčilović, care s-a născut în anul 1963. Toți locuiesc în Karlovac (Croația).

La 1 aprilie 1993, fiica, respectiv sora reclamanților a fost ucisă într-un bar de un soldat din armata croată. Soldatul a fost ulterior găsit vinovat de omor și condamnat la opt ani de închisoare; această hotărâre a fost ulterior confirmată prin recurs în februarie 1994, iar pedeapsa a crescut la nouă ani.

În ianuarie 1998, reclamantii Barica și Nikola Momčilović au încercat să soluționeze cererea de despăgubire pentru uciderea fiicei lor la Procuratură, așa cum prevedea Legea privind serviciul militar în vigoare în acel moment. Când această cerere a fost respinsă, au introdus în fața instanțelor naționale un o primă acțiune civilă care, din cauza faptului că reprezentantul reclamanților nu s-a prezentat la mai multe ședințe de judecată și că nici reclamantii nu și-au asigurat propria participare la proces, s-a perimat.

În mai 2005, aceștia au introdus o altă acțiune civilă în fața instanțelor, solicitând despăgubiri din partea statului și a asasinului fiicei lor. Cu toate acestea, cererea lor a fost, în cele din urmă, respinsă în aprilie 2013 de Curtea Supremă, deoarece nu au încercat să soluționeze litigiul pe cale amiabilă, împreună cu autoritățile responsabile, înainte de introducerea procedurii contencioase. Conform prevederilor din Legea privind procedura civilă introduse în anul 2003, un reclamant care intenționează să

depună o acțiune civilă împotriva Republicii Croația trebuie să formuleze mai întâi o cerere prealabilă de soluționare la Procuratura Generală competentă.

Invocând art.6 par.1 din Convenție (accesul la justiție), reclamantii au susținut că această condiție impusă de Legea privind procedura civilă a constituit o ingerință disproporționată a dreptului lor de acces la o instanță. Aceștia au susținut, în special, că au încercat deja o înțelegere amiabilă cu Procuratura în anul 1998 - înainte de a introduce ambele acțiuni civile - și că era nerezonabil să se aștepte ca aceștia să inițieze din nou o înțelegere amiabilă cu privire la aceeași cerere.

Curtea a reiterat faptul că statul de drept nu ar fi putut fi conceput fără a exista posibilitatea reclamantilor de a avea acces la o instanță. Cu toate acestea, dreptul de acces la instanță nu este absolut și poate fi supus unor ingerințe legitime.

Ingerința în cazul reclamantilor, respectiv obligația de a urma o procedură prealabilă de soluționare amiabilă, înainte de a formula cererea de despăgubiri împotriva statului, era prevăzută prin lege (Legea privind procedura civilă) și, după cum susține guvernul, urmarea un scop legitim, evitând multiplicarea cererilor și acțiunilor împotriva statului pe rolul instanțelor naționale, promovând astfel interesele economiei și eficienței judiciare. În acest sens, Curtea a făcut referire, în special, la demersurile Consiliului European privind oportunitatea încurajării procedurilor alternative de soluționare a litigiilor în vederea prevenirii și reducerii volumului de muncă excesiv în instanțele de judecată.

Într-adevăr, reclamantii înșiși nu contestau faptul că ingerința în litigiu urmarea un scop legitim, dar au susținut că nu este rezonabil să li se ceară să depună o cerere de soluționare amiabilă

de două ori în privința unei acțiuni având aceeași cauză juridică. Curtea a observat că încercarea de soluționare amiabilă a reclamantilor în 1998 a fost realizată în conformitate cu prevederile legii serviciului militar, în vigoare la acel moment, iar nu în temeiul dispozițiilor introduse în anul 2003, respectiv ale Legii privind procedura civilă. În ultimii cinci ani, diferite considerații sociale și juridice care reglementează activitatea Procuraturii de Stat s-ar fi putut schimba, făcând imposibil pentru Curte să speculeze care ar fi putut fi rezultatul negocierilor privind soluționarea amiabilă, dacă reclamantii ar fi încercat să le realizeze înainte de a introduce a doua acțiune civilă.

În orice caz, Curtea a constatat că nu a existat un prejudiciu juridic pentru cererea reclamantilor, în timpul procedurii de soluționare amiabilă. Chiar și în cazul în care instanțele naționale refuză să soluționeze acțiunea civilă a reclamantilor pentru neîndeplinirea procedurii prealabile la Procuratura de Stat, aceștia aveau, totuși, deschisă posibilitatea de a respecta procedura soluționării amiabile prealabile - care era de natură a întrerupe cursul prescripției - și, în cazul neajungerii la o înțelegere, să depună o acțiune civilă nouă la instanță, în termenul prevăzut de legea națională.

Nici reclamantii nu au specificat în ce mod cerința de instituire a procedurii de soluționare amiabilă le-a afectat în mod negativ drepturile, cu excepția posibilităților neplăceri ale unei acțiuni procedurale suplimentare. Reclamantii nu au utilizat această posibilitate și, prin urmare, au generat în esență o situație în care au împiedicat efectiv instanțele naționale să soluționeze fondul cauzei lor.

Este adevărat că, în exercitarea acestei posibilități, reclamantilor li s-a cerut, în temeiul articolului 186 lit.(a) par.5 din Legea privind procedura civilă, să aștepte trei luni ca procurorul competent să decidă dacă se va ajunge la o

soluționare amiabilă, înainte de a avea posibilitatea, în cazul unui rezultat nefavorabil, de a introduce cererea la instanța competentă.

Cu toate acestea, Curtea nu consideră că această perioadă este în sine excesivă, în măsura în care nu afectează însăși esența dreptului reclamanților de a avea acces la instanță. Acest lucru este valabil mai ales dat fiind faptul că nici nu poate exista un prejudiciu pentru cererea reclamanților și nici nu au fost precizate în ce mod cerința de a institui procedura prealabilă de soluționare amiabilă le-a afectat drepturile. Astfel, chiar dacă reclamanții au considerat că opțiunea de a apela din nou la procuratură înainte de a introduce o nouă cerere de despăgubire în cadrul celui de-a doua acțiuni judiciare a fost nerezonabilă, este imposibil să se identifice prejudiciul real pe care l-ar fi putut cauza, altul decât posibilele inconveniente pe care le-ar fi putut avea dacă ar fi trebuit să introducă o acțiune civilă suplimentară.

Cu toate acestea, Curtea nu este chemată să evalueze dacă sistemul judiciar intern era conceput să funcționeze în modul cel mai convenabil pentru

reclamanți. Mai degrabă, rolul Curții este acela de a stabili dacă dreptul reclamanților de acces la o instanță era limitat în mod disproporționat (a se vedea **Jüssi Osawe**, par. 48). În cele din urmă, Curtea a notat că, chiar și atunci când Tribunalul Municipal Karlovac a declarat inadmisibilă acțiunea civilă formulată de reclamanții, întrucât nu au încercat să soluționeze prealabil cauza la Procuratura de Stat, a rămas deschisă opțiunea pentru aceștia de a respecta această cerință și de a depune o nouă acțiune civilă la instanța competentă în termen de trei luni de la pronunțarea hotărârii Tribunalul Municipal Karlovac. Cu toate acestea, reclamanții nu au recurs la această opțiune și, prin urmare, au generat în esență o situație în care au împiedicat instanțele naționale să judece fondul cauzei lor.

Prin urmare, Curtea a constatat că dreptul reclamanților de acces la o instanță nu a fost încălcat.

*Selecții realizate de
judecător Dragoș Călin,¹⁹⁵*

Curtea de Apel București.

*Traduceri efectuate de Mirela Popescu,
traducător autorizat*

---

¹⁹⁵ E-mail profesional: dragos.calin@just.ro.

Din jurisprudența recentă a Curții de Justiție a Uniunii Europene

1. Reglementare națională care prevede nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, încheiate cu un creditor neautorizat. Libera prestare a serviciilor. Reguli de competență judiciară în materie civilă. Noțiunea de “consumator” în sistemul Regulamentului (UE) nr. 1215/2012. Acțiune în declararea nulității unui contract de credit și de radiere din cartea funciară a înscrierii unei garanții reale

(Cauza C-630/17, *Milivojević*, Hotărârea din 14 februarie 2019)

O lege națională care se aplică retroactiv și în baza căreia toate contractele de credit încheiate cu creditori neautorizați în statul membru respectiv, de către debitori situați în respectivul stat membru sunt declarate nule, cu excepția celor care au fost executate integral, este contrară libertății de a presta servicii, prevăzută de art. 56 și urm. TFUE. În al doilea rând, o astfel de lege nu este conformă nici sistemului instituit de Regulamentul (UE) nr. 1215/2012, deoarece creează norme de competență internațională în favoarea instanțelor de la sediul sau domiciliul debitorilor, indiferent de calitatea lor de consumatori sau de profesioniști. În al treilea rând, noțiunea de “consumator” care figurează în cuprinsul Regulamentului (UE) nr. 1215/2012 trebuie interpretată restrictiv, astfel încât protecția oferită de regulament să se aplice doar persoanelor care contractează în afara activității lor profesionale, iar atunci când o persoană încheie un contract atât în scopuri private, cât și în scopuri profesionale, aceasta păstrează calitatea de consumator numai dacă activitatea profesională a acestei persoane ar fi atât de firavă, încât ar deveni marginală și, prin urmare, nu ar avea decât un rol neglijabil în contextul

operațiunii. În al patrulea rând, o acțiune în declararea nulității unui contract de credit și a unui act notarial de constituire a unei ipoteci pentru garantarea creanței născute din acest contract, sunt acțiuni personale, care nu intră sub incidența art. 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012.

La data de 5 ianuarie 2007, reclamanta din litigiul principal a încheiat, printr-un intermediar, un contract de credit cu Raiffeisenbank, în valoare de 47 000 euro, în vederea extinderii și renovării casei sale, atât într-un scop privat, cât și pentru a amenaja apartamente destinate închirierii, din profitul acestei activități urmând să ramburseze creditul. Contractul cuprindea o clauză atributivă de competență alternativă, în favoarea fie a instanțelor austriece, fie a instanțelor de la domiciliul debitorului.

La 23 aprilie 2015, reclamanta a sesizat instanța de trimitere cu o cerere prin care urmărea constatarea nulității contractului de credit și a actului notarial de constituire a unei ipoteci pentru garantarea creanței născute din acest contract, precum și radierea garanției din cartea funciară. În susținerea acțiunii sale, reclamanta a invocat art. 322 din Legea

privind obligațiile, potrivit cărora un contract care contravine Constituției Republicii Croația, normelor imperative sau bunelor practici este nul de drept. La data de 14 iulie 2017, a intrat în vigoare Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, lege care, conform instanței de trimitere, se aplica retroactiv și în baza căreia, potrivit aceleiași instanțe, contractul de credit putea fi lovit de nulitate. Raiffeisenbank era un "creditor neautorizat", în sensul acestei legi, mai exact un creditor stabilit într-un alt stat membru, care nu a fost autorizat de Banca Națională din Croația să acorde credite în acest stat.

În acest context, instanța de trimitere a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolele 56 și 63 [TFUE] trebuie interpretate în sensul că se opun dispozițiilor [Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale], încheiate în [Croația] cu un creditor neautorizat [...] [și,] în special, celor prevăzute la articolul 10 din legea respectivă, [în temeiul cărora] contractel[e] de împrumut și [alte] acte juridice care reprezintă consecința contractului de împrumut încheiat între debitor (în sensul articolului 1 și al articolului 2 [prima] liniuță din legea menționată) și creditorul neautorizat (în sensul articolului 2 a doua liniuță din aceeași lege) sau sunt întemeiate pe acesta, [sunt nule de drept], în pofida faptului că au fost încheiate înainte de intrarea în vigoarea a legii respective, iar nulitatea intervine de la momentul încheierii contractului, astfel încât fiecare dintre părțile contractante este obligată să restituie celeilalte toate prestațiile primite în temeiul contractului nul și, dacă acest lucru nu este posibil sau dacă natura prestațiilor efectuate nu permite restituirea, este obligată să plătească o

despăgubire adecvată, în funcție de prețurile existente la momentul intervenirii rezilierii judiciare[?]

2) Regulamentul [nr. 1215/2012] și, în special, articolul 4 alineatul (1) și articolul 25 din acesta trebuie interpretate în sensul că se opun dispozițiilor articolului 8 alineatele (1) și (2) din [Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, încheiate în Croația cu un creditor neautorizat], care prevede că, în litigiile privind contractele de împrumut care prezintă elemente internaționale în sensul legii respective, debitorul poate introduce o acțiune împotriva creditorului neautorizat în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia creditorul își are sediul sau, indiferent de sediul creditorului neautorizat, în fața instanțelor din locul unde debitorul își are domiciliul sau sediul, în timp ce creditorul neautorizat, în sensul legii menționate, poate iniția o procedură împotriva debitorului numai în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia acesta își are domiciliul sau sediul[?]

3) În cazul în care beneficiarul împrumutului este o persoană fizică ce a încheiat un contract de împrumut cu scopul de a investi suma în apartamente de vacanță, pentru a desfășura activități de cazare și a oferi turiștilor un serviciu de cazare privată, este vorba despre un contract încheiat de un consumator în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 și al celorlalte prevederi ale acquis-ului Uniunii[?]

4) Articolul 24 punctul 1 din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie interpretat în sensul că instanțele din Republica Croația sunt competente să soluționeze o acțiune în constatarea nulității unui contract de împrumut și a declarațiilor de garanție corespunzătoare și în radierea unei înregistrări a ipotecii în Registrul proprietăților, în cazul în care, pentru a garanta îndeplinirea obligațiilor rezultate

din contractul de împrumut, ipoteca respectivă a fost constituită asupra imobilelor debitorului aflate pe teritoriul Republicii Croația[?]”

Guvernul croat a susținut necompetența CJUE de a examina prima întrebare preliminară, invocând încheierea contractului de credit anterior aderării Croației la Uniunea Europeană. Curtea a respins această susținere, deoarece unele dintre efectele contractului și actele juridice rezultate din acesta, în special înscrierea ipotecii, continuau să se producă. A fost invocat articolul 2 din Actul privind condițiile de aderare a Republicii Croația, potrivit căruia dispozițiile tratatelor europene erau obligatorii pentru acest stat membru de la data aderării și aveau vocația de a se aplica efectelor viitoare ale unor situații apărute înainte de aderare.

Prima întrebare preliminară a adus în atenția Curții incidența art. 56 și 63 TFUE, asupra legislației croate, potrivit căreia contractele de credit încheiate între debitori situați pe teritoriul acestui stat și creditori situați în alte state membre, care nu sunt titulari ai unei autorizații eliberate de autoritățile competente din Croația pentru a-și desfășura activitatea pe teritoriul său, sunt nule de drept de la data încheierii lor, chiar dacă această dată este situată înainte de intrarea în vigoare a respectivei legislații. Curtea a arătat că operațiunile de acordare de credite cu titlu profesional se referă atât la libera prestare a serviciilor (art. 56 și urm. TFUE), cât și la libera circulație a capitalurilor (art. 63 și urm. TFUE). Se impunea analiza gradului în care erau afectate cele două libertăți fundamentale ale pieței interne, pentru a se stabili dacă, în împrejurările din speța principală, una dintre acestea prevalează în raport cu cealaltă, urmând a fi analizată numai respectarea acestei libertăți, dacă cea de-a doua libertate era cu totul secundară în raport cu aceasta. Dat fiind că legislația națională afecta

accesul la prestările de servicii financiare pe piața croată a operatorilor economici stabiliți în alte state membre, iar efectele restrictive asupra liberei circulații a capitalurilor erau doar o consecință inevitabilă a restricției liberei prestări a serviciilor, CJUE a decis că se impunea examinarea legislației croate doar din perspectiva libertății de a presta servicii.

Libera prestare a serviciilor impune eliminarea oricăror discriminări pe considerente de cetățenie sau de naționalitate față de prestatorul de servicii stabilit în alt stat membru, precum și înlăturarea restricțiilor în furnizarea de servicii de către acest prestator, chiar dacă acestea s-ar aplica în mod nediferențiat prestatorilor naționali și celor din alte state membre, în măsura în care tind să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă prestarea de servicii. În legislația croată, nulitatea contractelor de credit încheiate cu un creditor neautorizat era prevăzută, în același timp, de Legea privind creditul de consum, care se aplica numai contractelor încheiate cu consumatorii și de Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, care se aplica tuturor contractelor de credit, inclusiv celor încheiate în scopuri profesionale. Curtea de Justiție a decis că Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, în forma avută până la data de 30 septembrie 2015, a instituit un regim derogatoriu pentru anumite servicii financiare în funcție de criteriul stabilirii prestatorului într-un alt stat membru decât cel în care este furnizat serviciul, producând astfel o discriminare directă împotriva acestor prestatori. Legea a fost modificată după data de 30 septembrie 2015, când a fost extinsă cu privire la creditorii neautorizați stabiliți în acest stat membru, prevederile sale transformându-se astfel din discriminatorii, în restrictive. Curtea a apreciat că această lege făcea mai puțin

atractivă accesul pe piața financiară croată a creditorilor cu sediul în afara Croației, deoarece aceștia trebuiau să obțină o autorizație eliberată de Banca Națională a Croației.

Conform raționamentului Curții, s-a examinat dacă obiectivele care au stat la baza adoptării respectivei legi puteau justifica o derogare în temeiul art. 52 TFUE, dacă legea răspundea unor motive imperative de interes general, precum și dacă era aptă să asigure realizarea obiectivelor urmărite, fără a depăși ceea ce era necesar pentru atingerea lor. Pentru perioada cuprinsă între aderarea Republicii Croația la UE și 30 septembrie 2015, reglementarea națională nu putea fi justificată decât prin motive de ordine publică, de siguranță publică și de sănătate publică, prevăzute de art. 52 TFUE, deoarece era discriminatorie. Curtea a subliniat că recurgerea la o asemenea justificare presupunea existența unei amenințări reale și suficient de grave, care afecta un interes fundamental al societății.

Guvernul croat a susținut că Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale a fost adoptată pentru protejarea unui mare număr de cetățeni croați, care au încheiat contracte de credit cu creditori care își desfășurau activitatea fără să fi fost autorizați în mod corespunzător de Banca Națională a Croației. Reglementarea respectivă ar fi fost adoptată în ultimă instanță, după ce mai multe alte acte legislative au încercat fără succes să remedieze consecințele unor asemenea contracte. Prin urmare, legea viza protejarea ordinii publice, a reputației și a bunei funcționări a sectorului financiar, protecția părții contractuale defavorizate și în special drepturile consumatorilor.

Examinând această apărare, CJUE a subliniat că deși guvernul croat a făcut trimitere la ordinea publică, nu a prezentat existența unei amenințări reale și suficient

de grave care ar fi afectat un interes fundamental al societății, iar considerațiile de natură economică nu puteau justifica o derogare în temeiul art. 52 TFUE. În privința justificărilor referitoare la protejarea destinatarilor serviciilor, a consumatorilor și a bunei reputații a sectorului financiar, justificări admise în jurisprudența sa, Curtea a constatat că erau lipsite de suportul probator adecvat. Totodată, lipsea și o analiză a aptitudinii și proporționalității măsurii restrictive. Instanța a observat că Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale era o normă retroactivă, generală și automată, care depășea ceea ce era necesar pentru atingerea obiectivelor urmărite, conducând la nulitatea tuturor contractelor de credit încheiate cu creditori neautorizați, cu excepția celor care fuseseră executate în întregime. Statul membru ar fi putut adopta măsuri care să afecteze mai puțin libera prestare a serviciilor, precum abilitarea autorităților competente să intervină pe baza unei notificări sau din oficiu, în cazul unor practici comerciale neloiale sau al unei atingeri aduse drepturilor consumatorilor.

Cea de-a doua întrebare preliminară a vizat posibilitatea debitorilor de a introduce acțiuni în justiție împotriva creditorilor neautorizați fie în fața instanțelor statului pe teritoriul căruia au sediul acești creditori, fie în fața instanțelor de la locul unde au domiciliul sau sediul debitorii, în baza Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, prin derogare de la principiul competenței instanței de la domiciliul sau sediul pârâtului, instituit prin Regulamentul 1215/2012. Curtea de Justiție a apreciat că aplicarea acestor norme de competență inclusiv în raporturile dintre profesioniști au determinat îndepărtarea legii menționate de la norma de competență generală prevăzută de art. 4 alin. 1 din

Regulamentul nr. 1215/2012, deoarece regulamentul prevedea posibilitatea derogării doar în favoarea consumatorilor, conform art. 18 alin. (1). Prin urmare, prevederea de către un stat membru, în legislația sa națională, a unor norme de competență derogatorii de la acest principiu general care nu sunt prevăzute de o altă dispoziție a acestui regulament contravine sistemului instituit de regulament, mai precis art. 4 din acesta.

În cadrul *celeia de a treia întrebări preliminare*, instanța de trimitere i-a solicitat Curții de Justiție să analizeze dacă reclamanta din litigiul principal putea fi considerată “consumator”, în sensul art. 17 alin. (1) din Regulamentul 1215/2012. Curtea a reluat importanța interpretării autonome a noțiunilor din cuprinsul regulamentului, astfel încât să poată fi asigurată aplicarea sa uniformă în toate statele membre. În contextul regulamentului, noțiunea de “consumator” trebuia interpretată restrictiv, astfel încât numai contractele încheiate în afara și independent de orice activitate sau finalitate de natură profesională, în scopul exclusiv de satisfacere a propriilor necesități de consum privat, beneficiază de regimul de protecție instituit de regulament. În ceea ce privește mai precis o persoană care încheie un contract cu dublă finalitate, pentru o utilizare care se raportează în parte la activitatea sa profesională și în parte la scopuri personale, Curtea a considerat că persoana respectivă ar putea beneficia de dispozițiile menționate numai în ipoteza în care legătura dintre contractul amintit și activitatea profesională a acestei persoane ar fi atât de firavă, încât ar deveni marginală și, prin urmare, nu ar avea decât un rol neglijabil în contextul operațiunii, considerată în ansamblul său, pentru care a fost încheiat acest contract. CJUE a apreciat că reclamanta ar fi putut încheia contractul de credit în calitate de consumator, doar dacă legătura dintre

contractul respectiv și activitatea profesională constând în prestarea de servicii de cazare turistică era atât de marginală și de neglijabilă, încât era evident că acest contract a fost încheiat în principal în scopuri private.

Pentru a răspunde la *a patra întrebare preliminară*, Curtea a arătat că sintagma “în materie de drepturi reale imobiliare”, care figurează la art. 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 trebuie interpretată autonom și nu într-un sens mai larg decât impune obiectivul lor. Aceasta deoarece dispozițiile în discuție au drept efect să priveze părțile de alegerea instanței, care altfel ar fi instanța de la domiciliul acestora, și, în anumite cazuri, să permită acționarea lor în justiție la o instanță care nu este instanța competentă de la domiciliul niciuneia dintre ele. Competența exclusivă a instanțelor din statul membru contractant se aplică în cazul acțiunilor care au ca obiect, pe de o parte, să stabilească întinderea, conținutul, proprietatea sau posesia unui bun imobil ori existența altor drepturi reale asupra acestor bunuri și, pe de altă parte, să asigure titularilor drepturilor respective protecția prerogativelor care decurg din titlul lor. Un drept real, grevând un bun corporal, își produce efecte *erga omnes*, în timp ce un drept personal poate fi invocat numai împotriva debitorului său. Cererile privind constatarea nulității unui contract de credit se întemeiază pe un drept personal și nu intră, prin urmare în domeniul de aplicare al art. 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012. Spre deosebire de acestea, cererea de radiere din cartea funciară a înscrierii unei ipoteci urmărește apărarea prerogativelor care decurg dintr-un drept real și intră în competența exclusivă a instanței din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul, în temeiul articolului 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012.

2. Contract de împrumut exprimat în monedă străină. Clauze privind riscul valutar. Înlocuirea unei clauze abuzive declarate nulă cu o dispoziție legislativă. Menținerea contractului după înlăturarea clauzei abuzive. Sistem național de interpretare uniformă a dreptului

(Cauza C-118/17, *Dunai*, Hotărârea din 14 martie 2019)

Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei legislații naționale care împiedică instanța sesizată să admită o cerere având ca obiect anularea unui contract de împrumut întemeiată pe caracterul abuziv al unei clauze privind diferența de schimb valutar, precum cea în discuție în litigiul principal, cu condiția ca constatarea caracterului abuziv al unei asemenea clauze să permită restabilirea în drept și în fapt a situației în care s-ar fi găsit consumatorul în lipsa acestei clauze abuzive. În schimb, acest articol se opune unei legislații naționale care împiedică instanța sesizată să admită o cerere având ca obiect anularea unui contract de împrumut întemeiată pe caracterul abuziv al unei clauze privind riscul valutar, atunci când se constată că această clauză este abuzivă și că respectivul contract nu poate continua să existe fără clauza menționată. Pe de altă parte, nu poate fi exclus ca, în cadrul rolului lor de armonizare a interpretării dreptului și din motive de securitate juridică, instanțele supreme ale unui stat membru să poată elabora, cu respectarea Directivei 93/13, anumite criterii în raport cu care instanțele inferioare trebuie să examineze caracterul abuziv al clauzelor contractuale.

Reclamanta din litigiul principal a încheiat cu banca, chemată în judecată ca pârâtă, un contract de împrumut exprimat în franci elvețieni, însă delocat în forinți ungurești, la cursul de cumpărare practicat de bancă la data încheierii contractului, 24 mai 2007. Rambursarea împrumutului urma să se efectueze în forinți ungurești, la cursul de vânzare

practicat de aceeași bancă. Riscul valutar legat de variația cursului de schimb al monedelor respective, care s-a concretizat printr-o depreciere a forintului unguresc în raport cu francul elvețian, îi revenea reclamantei. La data de 12 aprilie 2016, notarul a dispus executarea silită a contractului de credit, la cererea băncii. Reclamanta a formulat contestație la executare în fața instanței de trimitere, invocând nulitatea contractului pentru motivul că acesta nu preciza, cu încălcarea articolului 213 alineatul (1) litera (c) din Legea Hpt, diferența de schimb existentă între cursul de schimb aplicabil la deblocarea fondurilor și cel aplicabil la rambursarea împrumutului.

Instanța de trimitere a arătat că, în anul 2014, legiuitorul maghiar a adoptat mai multe legi privind contracte de împrumut exprimate în monedă străină și privind punerea în aplicare a unei decizii a Curții Supreme, pronunțată în interesul interpretării uniforme a dreptului civil, în urma Hotărârii CJUE din 30 aprilie 2014, Kásler și Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). Respectivele legi, care se aplicau litigiului principal, prevedeau înlăturarea clauzelor contractuale care permiteau băncii să aplice propriile cursuri de cumpărare și de vânzare de monedă străină, precum și înlocuirea acestora cu cursul de schimb oficial stabilit de Banca Națională a Ungariei pentru valuta corespondentă. Dată fiind această intervenție a legiuitorului, instanța de trimitere a apreciat că nu mai poate constata nevaliditatea contractului de împrumut exprimat în monedă străină, întrucât legislația a pus capăt situației care a generat un motiv de nevaliditate.

Însă, având în vedere că tocmai această obligație este cea de care consumatorul a dorit să se elibereze prin introducerea unei cereri împotriva băncii, instanța de trimitere a constatat că ar fi contrar intereselor consumatorului ca judecătorul să considere valabil contractul respectiv. În privința deciziilor Curții Supreme care impuneau ca respectivele contracte să fie considerate valabile, instanța de trimitere a arătat că nu au fost respectate cerințele unei proceduri echitabile, îndeosebi procedura nu a fost contradictorie. În aceste condiții, instanța a suspendat judecata și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Punctul 3 [din dispozitivul] Hotărârii [din 30 aprilie 2014, Kásler și Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)], trebuie interpretat în sensul că instanța națională poate remedia de asemenea lipsa de validitate a unei clauze dintr-un contract încheiat între un profesionist și un consumator atunci când menținerea contractului este contrară intereselor economice ale consumatorului?

2) Este conform cu competența acordată Uniunii Europene în vederea asigurării unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, precum și cu principiile fundamentale ale dreptului Uniunii privind egalitatea în fața legii, nediscriminarea, calea de atac jurisdicțională efectivă și procesul echitabil ca parlamentul unui stat membru să modifice printr-o lege contracte de drept privat care fac parte din categorii analoge și încheiate între un profesionist și un consumator?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea anterioară, este conform cu competența acordată Uniunii Europene în vederea asigurării unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, precum și cu principiile fundamentale ale dreptului Uniunii privind egalitatea în fața legii, nediscriminarea, calea de atac jurisdicțională efectivă și procesul echitabil ca parlamentul unui stat membru să modifice

printr-o lege diferite părți din contracte de împrumut încheiate în monedă străină în scopul protecției consumatorilor, dar cauzând un efect contrar justelor interese ale protecției consumatorilor prin faptul că contractul de împrumut rămâne valabil în urma modificărilor și că consumatorul este obligat să suporte în continuare sarcina rezultată din riscul valutar?

4) În cazul unui conținut privind contractele încheiate între un profesionist și un consumator, este conform cu competența acordată Uniunii Europene în vederea asigurării unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, precum și cu principiile fundamentale ale dreptului Uniunii privind calea de atac jurisdicțională efectivă și procesul echitabil pentru orice chestiune de drept civil faptul că consiliul de uniformizare al celei mai înalte instanțe jurisdicționale a unui stat membru orientează prin intermediul unor «decizii pronunțate în interesul unei interpretări uniforme a dispozițiilor de drept» jurisprudența instanței sesizate?

5) În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea anterioară, este conform cu competența acordată Uniunii Europene în vederea asigurării unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, precum și cu principiile fundamentale ale dreptului Uniunii privind calea de atac jurisdicțională efectivă și procesul echitabil pentru orice chestiune de drept civil faptul că consiliul de uniformizare al celei mai înalte instanțe jurisdicționale a unui stat membru orientează, prin intermediul unor «decizii pronunțate în interesul unei interpretări uniforme a dispozițiilor de drept», jurisprudența instanței sesizate, atunci când numirea judecătorilor care sunt membri ai consiliului de uniformizare nu a fost efectuată în mod transparent, conform unor norme prestabilite, procedura în fața consiliului respectiv nu este publică și nu este posibil să se cunoască *a posteriori* procedura urmată, și anume elementele de expertiză și

lucrările din doctrină utilizate, precum și votul diverșilor membri (opinie concordantă sau separată)?”

Curtea de Justiție a ales să grupeze primele trei întrebări preliminare și să reformuleze problema de drept, respectiv dacă articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei legislații naționale care împiedică instanța sesizată să admită o cerere având ca obiect anularea unui contract de împrumut exprimat în monedă străină, întemeiată pe caracterul abuziv al unei clauze din contract care impune consumatorului costurile legate de diferența de schimb valutar existentă între cursul de vânzare și cursul de cumpărare al valutei respective, chiar și atunci când instanța ar aprecia că menținerea contractului ar fi contrară intereselor consumatorului, acesta continuând astfel să suporte riscul valutar constituit din sarcina financiară privind scăderea eventuală a cursului monedei naționale, care servește drept monedă de plată, în raport cu valuta străină în care trebuie rambursat împrumutul.

CJUE a constatat că legile despre care instanța de trimitere a făcut vorbire, înlocuiau cu efect retroactiv clauzele privind diferența de schimb valutar inserate în contractele de credit și convergeau pentru viitor, cuantumul împrumutului restant într-un împrumut exprimat în moneda națională. Referitor la aceste din urmă clauze, care au devenit retroactiv, în temeiul legilor menționate, parte integrantă a contractelor de împrumut vizate, Curtea a statuat, la punctele 62-64 din Hotărârea din 20 septembrie 2018, OTP Bank și OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), că asemenea cauze, care reflectă dispoziții legislative imperative, nu pot intra în domeniul de aplicare al Directivei 93/13, întrucât această directivă nu se aplică, în temeiul articolului 1 alineatul (2) din aceasta, condițiilor care figurează în

contractul dintre un profesionist și un consumator care sunt determinate de reglementarea națională. În aceste condiții, Curtea a arătat că cele trei întrebări preliminare trebuie raportate la incidența acestei legislații asupra garanțiilor de protecție care rezultă din articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 în raport cu clauza referitoare la diferența de schimb valutar care figurează inițial în contractele de împrumut respective.

Cu privire la art. 6 alin. (1) din Directivă, Curtea a arătat că acesta impune statelor membre să prevadă că clauzele abuzive nu obligă consumatorii și că contractul va rămâne obligatoriu pentru părți potrivit aceluiași termen, dacă poate fi menținut fără clauzele abuzive. De asemenea, în temeiul său, o clauză contractuală declarată abuzivă nu a existat niciodată, astfel încât aceasta nu poate avea efect în ceea ce privește consumatorul, cu consecința restabilirii în drept și în fapt a situației în care s-ar găsi consumatorul în lipsa clauzei respective. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 urmărește să restabilească echilibrul dintre părți, iar nu să anuleze toate contractele care conțin clauze abuzive. Aceste contracte trebuie să continue să existe, în principiu, fără nicio altă modificare decât cea rezultată din eliminarea clauzelor abuzive, în măsura în care, în conformitate cu normele dreptului intern, o asemenea menținere a contractului este posibilă din punct de vedere juridic. Faptul că prin intermediul unei legislații, anumite clauze contractuale au fost declarate abuzive și nule și au fost înlocuite cu noi clauze, pentru a menține contractul menționat, nu poate avea efectul de a slăbi protecția garantată consumatorilor.

Clauzele de risc valutar întrucât definesc obiectul principal al contractului de împrumut, intră în domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (2) din Directiva

93/13, fiind exceptate totuși de la aprecierea caracterului abuziv numai în măsura în care instanța națională competentă consideră, în urma unei analize de la caz la caz, că acestea au fost redactate de profesionist în mod clar și inteligibil. Dacă instanța de trimitere consideră că clauza referitoare la riscul valutar nu este redactată în mod clar și inteligibil, îi revine sarcina de a examina caracterul abuziv al clauzei menționate și, în special, de a examina dacă aceasta provoacă, în contradicție cu cerința de bună-credință, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului. Clauza referitoare la riscul valutar definește obiectul principal al contractului, astfel că menținerea contractului nu pare posibilă din punct de vedere juridic, fapt a cărui apreciere revine însă instanței de trimitere. Posibilitatea ca instanța națională să înlocuiască o clauză abuzivă cu o dispoziție de drept intern cu caracter supletiv pentru a menține contractul, este limitată la ipotezele în care anularea contractului în ansamblu ar expune consumatorul unor consecințe deosebit de prejudiciabile, astfel încât acesta din urmă ar fi penalizat.

Curtea a răspuns la primele trei întrebări preliminare, în sensul că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei legislații naționale care împiedică instanța sesizată să admită o cerere având ca obiect anularea unui contract de împrumut întemeiată pe caracterul abuziv al unei clauze privind diferența de schimb valutar, precum cea în discuție în litigiul principal, *cu condiția ca constatarea caracterului abuziv al unei asemenea clauze să permită restabilirea în drept și în fapt a situației în care s-ar fi găsit consumatorul în lipsa acestei clauze abuzive*. În schimb, acest articol se opune unei legislații naționale care împiedică instanța sesizată

să admită o cerere având ca obiect anularea unui contract de împrumut întemeiată pe caracterul abuziv al unei clauze privind riscul valutar, atunci când se constată că această clauză este abuzivă și că respectivul contract nu poate continua să existe fără clauza menționată.

Întrebările patru și cinci au fost grupate și reformulate în sensul următoarei probleme de drept: dacă dreptul Uniunii, în special principiile protecției jurisdicționale efective și procesului echitabil, se opune, având în vedere obiectivul Uniunii de a asigura un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, ca instanțele naționale inferioare să fie ținute în mod formal, în exercitarea funcțiilor lor jurisdicționale, de decizii cu caracter abstract și general pronunțate de o instanță supremă, în interesul unei interpretări uniforme a dreptului.

Curtea de Justiție a arătat că aceste chestiuni vizează, într-o manieră foarte generală, organizarea sistemului judiciar maghiar și mijloacele prin care prevede să garanteze uniformitatea jurisprudenței naționale. Ele nu prezintă decât un raport foarte îndepărtat cu litigiul principal, legile fiind cele care obligau instanțele maghiare în materia protecției consumatorilor împotriva unor clauze abuzive precum cele din litigiul principal, iar nu deciziile Curții Supreme. Curtea a considerat că prin intermediul celei de a patra și al celei de a cincea întrebări, instanța de trimitere a urmărit să afle dacă Directiva 93/13, interpretată în lumina articolului 47 din cartă, se opunea ca o instanță supremă a unui stat membru să adopte, în interesul unei interpretări uniforme a dreptului, decizii obligatorii în legătură cu modalitățile de punere în aplicare a acestei directive. Un răspuns afirmativ s-ar fi impus dacă respectivele decizii nu ar fi permis instanței competente să asigure efectul deplin al normelor Directivei 93/13 lăsând neaplicată, dacă este necesar,

din oficiu, orice dispoziție contrară a legislației naționale, chiar ulterioară, inclusiv orice practică judiciară contrară, fără a fi necesar ca această instanță să solicite sau să aștepte înlăturarea prealabilă a respectivelor dispoziții pe cale legislativă, judiciară sau prin orice alt procedeu constituțional, și, pe de altă parte, posibilitatea de a se adresa Curții cu titlu preliminar ar fi împiedicată.

Din dosarul cauzei, nu a reieșit faptul că instanța de trimitere nu ar fi putut înlătura astfel de decizii în cazul în care ar fi apreciat că era necesar în vederea asigurării efectului deplin al Directivei 93/13 sau că nu ar fi putut sesiza Curtea cu

o cerere de decizie preliminară cu acest titlu. De asemenea, nu rezulta că instanța de trimitere era împiedicată să îi ofere reclamantei din litigiul principal o cale de atac efectivă în vederea protecției drepturilor pe care aceasta le putea obține. În final, Curtea a reluat observația avocatului general, conform căreia nu poate fi exclus ca, în cadrul rolului lor de armonizare a interpretării dreptului și din motive de securitate juridică, instanțele supreme ale unui stat membru să poată elabora, cu respectarea Directivei 93/13, anumite criterii în raport cu care instanțele inferioare trebuie să examineze caracterul abuziv al clauzelor contractuale.

3. Principiile inamovibilității și independenței judecătorilor. Reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor Curții Supreme. Posibilitate de continuare a exercitării funcției de judecător peste această vârstă condiționată de obținerea unei autorizații acordate prin decizia discreționară a președintelui Republicii

(Cauza C-619/18, *Comisia/Polonia*, Hotărârea din 24 iunie 2019)

Pe de o parte, prevăzând aplicarea măsurii care constă în reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) în cazul judecătorilor în exercițiu care au fost numiți la această instanță înainte de 3 aprilie 2018 și, pe de altă parte, acordând președintelui Republicii puterea discreționară de a prelungi funcția judiciară activă a judecătorilor instanței menționate peste vârsta de pensionare nou-stabilită, Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, pe de o parte, prin reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) și prin aplicarea acestei măsuri în cazul judecătorilor în exercițiu care au fost numiți la această instanță înainte de 3

aprilie 2018 și, pe de altă parte, prin acordarea președintelui Republicii a puterii discreționare de a prelungi funcția judiciară activă a judecătorilor instanței menționate peste vârsta de pensionare nou-stabilită, Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Considerând că, prin adoptarea noii Legi privind Curtea Supremă și a legilor subsecvente de modificare a acesteia, Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din cartă, Comisia a adresat, la 2 iulie 2018, o scrisoare de punere în întârziere acestui stat membru. Acesta din urmă a răspuns printr-o scrisoare din data de 2 august 2018, în care contesta orice încălcare a dreptului Uniunii.

La 14 august 2018, Comisia a emis un aviz motivat, în care susținea în continuare că legislația națională menționată la punctul anterior încalcă dispozițiile respective ale dreptului Uniunii. În consecință, această instituție invita Republica Polonă să ia măsurile necesare pentru a se conforma respectivului aviz motivat în termen de o lună de la primirea sa. Acest stat membru a răspuns avizului motivat printr-o scrisoare din data de 14 septembrie 2018, în care concluziona că nu există încălcările astfel invocate.

Prin act separat, depus la grefa Curții la 2 octombrie 2018, Comisia a introdus o cerere de măsuri provizorii în temeiul articolului 279 TFUE și al articolului 160 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, solicitând Curții să dispună obligarea Republicii Polone, până la pronunțarea hotărârii pe fond: să suspende aplicarea dispozițiilor articolului 37 alineatele 1-4, ale articolului 111 alineatele 1 și 1a din noua Lege privind Curtea Supremă, ale articolului 5 din Legea de modificare din 10 mai 2018, precum și a tuturor măsurilor adoptate în temeiul acestor dispoziții; să ia toate măsurile necesare pentru a garanta că judecătorii S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) vizați de dispozițiile respective pot continua să își exercite funcțiile în postul pe care îl ocupau la data de 3 aprilie 2018, data intrării în vigoare a noii Legi privind Curtea Supremă, bucurându-se totodată de același statut și de aceleași drepturi și condiții de lucru de care beneficiau înainte de 3 aprilie 2018; să se abțină de la adoptarea oricărei măsuri care vizează numirea unor judecători la S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în locul celor vizați de aceleași dispoziții, precum și de la adoptarea oricărei măsuri care vizează numirea noului prim-președinte al acestei instanțe sau indicarea persoanei însărcinate să conducă instanța respectivă în locul prim-președintelui său

până la numirea noului prim-președinte și să comunice Comisiei, în termen de cel mult o lună de la notificarea Ordonanței Curții de pronunțare a măsurilor provizorii solicitate, iar apoi, în mod regulat, în fiecare lună, toate măsurile pe care le va fi adoptat pentru a se conforma pe deplin acestei ordonanțe.

Comisia a solicitat, de asemenea, în temeiul articolului 160 alineatul (7) din Regulamentul de procedură, dispunerea măsurilor provizorii menționate la punctul anterior chiar înainte ca pârâta să își fi prezentat observațiile, având în vedere riscul imediat de producere a unui prejudiciu grav și ireparabil în raport cu principiul protecției jurisdicționale efective în contextul punerii în aplicare a dreptului Uniunii.

Prin Ordonanța din 19 octombrie 2018, Comisia/Polonia (C-619/18 R, nepublicată, EU:C:2018:852), vicepreședinta Curții a admis în mod provizoriu această ultimă cerere până la adoptarea ordonanței care urma să finalizeze procedura privind măsurile provizorii.

La 23 octombrie 2018, vicepreședinta Curții, în conformitate cu articolul 161 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, a înaintat această cerere Curții, care, având în vedere importanța sa, a atribuit-o pentru soluționare Marii Camere, în conformitate cu articolul 60 alineatul (1) din acest regulament.

Prin Ordonanța din 17 decembrie 2018, Comisia/Polonia (C-619/18 R, EU:C:2018:1021), Curtea a admis cererea de măsuri provizorii a Comisiei până la pronunțarea unei hotărâri definitive în prezenta cauză. Pe de altă parte, prin Ordonanța din 15 noiembrie 2018, Comisia/Polonia (C-619/18, EU:C:2018:910), președintele Curții a decis, la solicitarea Comisiei, judecarea prezentei cauze potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 23a din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și la articolul 133 din

Regulamentul de procedură. Prin Ordonanța din 9 ianuarie 2019, președintele Curții a admis intervenția Ungariei în susținerea concluziilor Republicii Polone.

Prin cererea formulată, Comisia invocă două motive care se întemeiază pe încălcarea obligațiilor care ar decurge pentru statele membre din dispozițiile coroborate ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din cartă. Prin intermediul primului motiv, Comisia reproșează Republicii Polone că a încălcat astfel de obligații, întrucât noua Lege privind Curtea Supremă a prevăzut, cu încălcarea principiului independenței judecătorilor și, în particular, a principiului inamovibilității acestora, aplicarea măsurii constând în reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în cazul judecătorilor în exercițiu care au fost numiți la această instanță înainte de 3 aprilie 2018, data intrării în vigoare a acestei legi. Prin intermediul celui de al doilea motiv, Comisia reproșează acestui stat membru că a încălcat obligațiile menționate conferind, prin respectiva lege și cu încălcarea principiului independenței judecătorilor, președintelui Republicii puterea discreționară de a prelungi, de două ori, pentru o durată de câte trei ani, funcția judiciară activă a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) peste vârsta de pensionare nou-stabilită.

Cu privire la aplicabilitatea și la domeniul de aplicare al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, Curtea a reținut următoarele:

Trebuie amintit că, după cum reiese din cuprinsul articolului 49 TUE, care prevede posibilitatea oricărui stat european de a solicita să devină membru al Uniunii, aceasta regrupează state care au aderat liber și voluntar la valorile comune prevăzute la articolul 2 TUE, respectă aceste valori și se angajează să

le promoveze, dreptul Uniunii întemeindu-se astfel pe premisa fundamentală potrivit căreia fiecare stat membru împărtășește cu toate celelalte state membre, și recunoaște că acestea împărtășesc cu el, valorile menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman și alții, C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 63, precum și jurisprudența citată).

Această premisă implică și justifică existența încrederii reciproce dintre statele membre și în special dintre instanțele lor în recunoașterea acestor valori pe care se întemeiază Uniunea, printre care cea a statului de drept și, așadar, în respectarea dreptului Uniunii care le pune în aplicare [a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 30, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 35].

Cu toate acestea, trebuie să se amintească faptul că, pentru a garanta conservarea caracteristicilor specifice și a autonomiei ordinii juridice a Uniunii, tratatele au instituit un sistem jurisdicțional destinat să asigure coerența și unitatea în interpretarea dreptului Uniunii (Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 35 și jurisprudența citată).

În particular, cheia de boltă a sistemului jurisdicțional astfel conceput o constituie procedura trimerii preliminară prevăzută la articolul 267 TFUE, care, prin instituirea unui dialog de la instanță la instanță tocmai între Curte și instanțele din statele membre, are drept scop asigurarea acestei coerențe și a acestei unități de interpretare a dreptului Uniunii, permițând astfel asigurarea efectului său deplin și a autonomiei sale, precum și, în ultimă instanță, a caracterului propriu al

dreptului instituit de tratate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 martie 2018, *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 37).

În sfârșit, astfel cum reiese dintr-o jurisprudență constantă, Uniunea este o uniune de drept în care justițiabilii au dreptul de a contesta în justiție legalitatea oricărei decizii sau a oricărui act național referitor la aplicarea în privința lor a unui act al Uniunii [Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 31 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, *Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 49].

În acest context, articolul 19 TUE, care concretizează valoarea statului de drept afirmată la articolul 2 TUE, încredințează instanțelor naționale și Curții obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii în toate statele membre, precum și protecția jurisdicțională a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul menționat [a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 32, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, *Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 50 și jurisprudența citată].

În acest temei și astfel cum prevede articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, statele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura justițiabililor respectarea dreptului lor la protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Astfel, statelor membre le revine obligația de a prevedea un sistem de căi de atac și de proceduri care să asigure un control jurisdicțional efectiv în domeniile menționate (Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos*

Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 34 și jurisprudența citată).

Principiul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii la care se referă astfel articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE constituie într-adevăr un principiu general al dreptului Uniunii care decurge din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, care a fost consacrat la articolele 6 și 13 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și care în prezent este afirmat la articolul 47 din cartă (Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 35 și jurisprudența citată).

În ceea ce privește domeniul de aplicare material al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, este necesar să se amintească, pe de altă parte, că această dispoziție vizează „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, independent de situația în care statele membre pun în aplicare acest drept, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă (Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 29).

Contrar celor susținute de Republica Polonă și de Ungaria în această privință, împrejurarea că măsurile naționale de reducere salarială în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117), au fost adoptate ca urmare a unor imperative privind eliminarea deficitului excesiv al bugetului statului membru în discuție și în contextul unui program de asistență financiară din partea Uniunii acordat acestui stat membru nu a avut, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 29-40 din această

hotărâre, niciun rol în interpretarea care a condus Curtea să concluzioneze în sensul aplicabilității articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE în cauza respectivă. Astfel, această concluzie s-a întemeiat pe împrejurarea că instanța națională vizată de această cauză, și anume Tribunal de Contas (Curtea de Conturi, Portugalia), sub rezerva unei verificări încredințate instanței de trimitere din cauza menționată, se putea pronunța, în calitate de instanță, cu privire la chestiuni privind aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii și care intrau astfel în domeniile reglementate de acest drept (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 40).

Pe de altă parte, deși, după cum amintesc Republica Polonă și Ungaria, organizarea justiției în statele membre intră în competența acestora din urmă, totuși, în exercitarea acestei competențe, statele membre sunt ținute să respecte obligațiile care decurg pentru acestea din dreptul Uniunii (a se vedea prin analogie Hotărârea din 13 noiembrie 2018, *Raugevicius*, C-247/17, EU:C:2018:898, punctul 45, precum și Hotărârea din 26 februarie 2019, *Rimšcviens* și *BCE/Letonia*, C-202/18 și C-238/18, EU:C:2019:139, punctul 57) și în particular din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 40). În plus, impunând statelor membre să respecte astfel aceste obligații, Uniunea nu urmărește în niciun caz să exercite ea însăși competența menționată și nici, prin urmare, contrar celor susținute de Republica Polonă, să și-o aroge.

În sfârșit, referitor la Protocolul nr. 30, trebuie să se arate că acesta nu privește

articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și să se amintească, în plus, că nu pune în discuție nici aplicabilitatea cartei în Polonia și nu are ca obiectiv exonerarea Republicii Polone de obligația de a respecta dispozițiile cartei (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 decembrie 2011, *N. S. și alții*, C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865, punctele 119 și 120).

Rezultă din toate cele ce precedă că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE impune tuturor statelor membre obligația de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă, în special în sensul articolului 47 din cartă, în domeniile reglementate de dreptul Uniunii (Hotărârea din 14 iunie 2017, *Online Games* și alții, C-685/15, EU:C:2017:452, punctul 54, precum și jurisprudența citată).

Mai precis, orice stat membru trebuie, în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, să se asigure că organismele care, în calitate de „instanță” în sensul definit de dreptul Uniunii, fac parte din sistemul său de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii îndeplinesc cerințele unei protecții jurisdicționale efective [Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 37, și Hotărârea din 25 iulie 2018, *Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 52].

În speță, este cert că Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) poate fi chemată să statueze cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii și că face parte, în calitate de „instanță”, în sensul definit de acest drept, din sistemul polonez de căi de atac în „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, astfel încât

această instanță trebuie să îndeplinească cerințele unei protecții jurisdicționale efective (Ordonanța din 17 decembrie 2018, Comisia/Polonia, C-619/18 R, EU:C:2018:1021, punctul 43).

Pentru a garanta că o instanță precum S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) este în măsură să ofere o astfel de protecție, prezervarea independenței acestui organism este primordială, astfel cum se confirmă la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, care menționează accesul la o instanță judecătorească „independentă” printre cerințele legate de dreptul fundamental la o cale de atac efectivă [a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 41, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 53].

Această cerință de independență a instanțelor, care este inerentă activității de judecată, ține de substanța dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă și a dreptului fundamental la un proces echitabil, care are o importanță esențială în calitate de garant al protecției ansamblului drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii și al menținerii valorilor comune ale statelor membre prevăzute la articolul 2 TUE, în special a valorii statului de drept [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctele 48 și 63].

Având în vedere cele ce precedă, normele naționale puse în discuție de Comisie în acțiunea sa pot face obiectul unui control din perspectiva articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și este necesar, în consecință, să se examineze dacă încălcările acestei dispoziții invocate de instituția menționată sunt dovedite.

Cerința de independență a instanțelor a cărei respectare trebuie să fie asigurată de statele membre, în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 42-59 din prezenta hotărâre, în privința instanțelor naționale care, precum S¹d Najwyższy (Curtea Supremă), sunt chemate să statueze asupra unor chestiuni referitoare la interpretarea și la aplicarea dreptului Uniunii, cuprinde două aspecte.

Primul aspect, de ordin extern, presupune ca instanța respectivă să își exercite funcțiile în deplină autonomie, fără a fi supusă vreunei legături ierarhice sau de subordonare și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, indiferent de originea lor, fiind astfel protejată de intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să aducă atingere independenței de judecată a membrilor săi și să influențeze deciziile acestora (Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 44 și jurisprudența citată).

Al doilea aspect, de ordin intern, este legat de noțiunea de imparțialitate și vizează echidistanța față de părțile în litigiu și de interesele lor din perspectiva obiectului acestuia. Acest aspect impune respectarea obiectivității și lipsa oricărui interes în soluționarea litigiului în afara strictei aplicări a normei de drept [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 65 și jurisprudența citată].

Aceste garanții de independență și de imparțialitate postulează existența unor norme, în special în ceea ce privește compunerea instanței, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor săi, care să permită înlăturarea oricărei îndoiele legitime, în percepția justițiabililor,

referitoare la impenetrabilitatea instanței respective în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă [Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, punctul 53 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 66 și jurisprudența citată].

În particular, această libertate indispensabilă a judecătorilor în privința oricăror intervenții sau presiuni exterioare necesită, astfel cum a amintit în mod repetat Curtea, anumite garanții de natură să protejeze persoana celor care au îndatorirea de a judeca, cum ar fi inamovibilitatea [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 64 și jurisprudența citată].

Principiul inamovibilității impune în special ca judecătorii să poată rămâne în funcție cât timp nu au împlinit vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea mandatului lor, atunci când acesta are o durată determinată. Fără a avea un caracter total absolut, principiul menționat nu poate face obiectul unor excepții decât cu condiția ca motive legitime și imperative să justifice acest aspect, cu respectarea principiului proporționalității. Astfel, se acceptă în general că judecătorii pot fi revocați dacă sunt inapți să își continue funcțiile ca urmare a unei incapacități sau a unei încălcări grave, cu respectarea procedurilor corespunzătoare.

În această ultimă privință, rezultă în special din jurisprudența Curții că cerința de independență impune ca normele care reglementează regimul disciplinar și, prin urmare, o eventuală revocare a celor care au misiunea de a judeca să prezinte garanțiile necesare pentru a evita orice

risc de utilizare a unui astfel de regim ca sistem de control politic al conținutului deciziilor judiciare. Astfel, adoptarea unor norme care definesc printre altele atât comportamentele ce constituie încălcări disciplinare, cât și sancțiunile aplicabile în mod concret, care prevăd intervenția unei instanțe independente în conformitate cu o procedură care garantează pe deplin drepturile consacrate la articolele 47 și 48 din cartă, în special dreptul la apărare, și care consacră posibilitatea de a contesta în justiție deciziile organelor disciplinare constituie un ansamblu de garanții esențiale pentru menținerea independenței puterii judecătorești [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 67].

În speță, este necesar să se constate că reforma contestată, care prevede aplicarea măsurii constând în reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor (Curtea Supremă) în cazul judecătorilor deja în exercițiu în cadrul acestei instanțe, are drept consecință o încetare anticipată a exercitării funcțiilor jurisdicționale a acestora din urmă și că aceasta este astfel susceptibilă să dea naștere unor preocupări legitime referitoare la respectarea principiului inamovibilității judecătorilor.

În aceste condiții și având în vedere importanța esențială a principiului menționat, amintită la punctele 75-77 din prezenta hotărâre, o astfel de aplicare nu poate fi admisă decât dacă este justificată de un obiectiv legitim și proporțională raportat la acesta și cu condiția de a nu fi de natură să genereze îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea instanței respective în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă.

În speță, Republica Polonă susține că reducerea vârstei de pensionare a

judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) la 65 de ani a rezultat dintr-o voință de armonizare a acestei vârste cu vârsta generală de pensionare aplicabilă tuturor lucrătorilor în Polonia și de optimizare, prin aceasta, a structurii de vârstă a membrilor acestei instanțe.

În această privință, trebuie să se arate, în primul rând, că este cert că Curtea a recunoscut caracterul legitim pe care îl pot avea obiective în materie de politică de ocupare a forței de muncă cum sunt cele care urmăresc, pe de o parte, uniformizarea, în cadrul profesiilor din sectorul funcției publice, a limitelor de vârstă de încetare obligatorie a activității și, pe de altă parte, favorizarea instituirii unei structuri mai echilibrate de vârstă care să faciliteze accesul tinerilor în special la profesia de judecător (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iulie 2011, Fuchs și Köhler, C-159/10 și C-160/10, EU:C:2011:508, punctul 50, precum și Hotărârea din 6 noiembrie 2012, Comisia/Ungaria, C-286/12, EU:C:2012:687, punctele 61 și 62).

Cu toate acestea, este necesar să se arate, *primo*, că, astfel cum subliniază Comisia și după cum a arătat deja Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (denumită „Comisia de la Veneția”) la punctele 33 și 47 din Avizul său nr. 904/2017 [CDL-AD(2017)031], expunerea de motive a proiectului noii Legi privind Curtea Supremă conține elemente de natură să creeze îndoieli serioase cu privire la faptul că reforma vârstei de pensionare a judecătorilor în exercițiu ai S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) a fost ghidată de astfel de obiective, iar nu de o voință de a realiza o îndepărtare a unui anumit grup de judecători ai acestei instanțe.

Secundo, trebuie amintit că reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în exercițiu la data intrării în vigoare a noii legi privind Curtea Supremă a fost însoțită, în speță,

de instituirea unui nou mecanism care îi permitea președintelui Republicii să decidă, în mod discreționar, prelungirea exercitării funcției de judecător astfel scurtate pentru două perioade consecutive de câte trei ani.

Or, pe de o parte, introducerea unei astfel de posibilități de prelungire a exercitării funcției de judecător cu șase ani, concomitent cu reducerea cu cinci ani a vârstei de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în exercițiu la data intrării în vigoare a noii Legi privind Curtea Supremă, este de natură să creeze îndoieli cu privire la faptul că reforma întreprinsă urmărește în mod real armonizarea vârstei de pensionare a acestor judecători cu cea aplicabilă tuturor lucrătorilor și optimizarea structurii de vârstă a membrilor acestei instanțe.

Pe de altă parte, combinarea acestor două măsuri este de asemenea de natură să consolideze impresia că, în realitate, putea fi vorba despre înlăturarea unei părți prestabilite a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă), președintele Republicii păstrând astfel, în pofida aplicării măsurii reducerii vârstei de pensionare în privința tuturor judecătorilor acestei instanțe care erau în exercițiu la data intrării în vigoare a noii Legi privind Curtea Supremă, puterea discreționară de a menține în funcție o parte a persoanelor interesate.

Tertio, este necesar să se constate că măsura de reducere cu cinci ani a vârstei de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în exercițiu la data intrării în vigoare a noii Legi privind Curtea Supremă și efectul rezultat al scurtării exercitării funcțiilor acestora au afectat imediat aproape o treime dintre membrii în exercițiu ai acestei instanțe, printre care în special pe prim-președinta acesteia, al cărei mandat de șase ani garantat de Constituție s-a scurtat de asemenea ca urmare a acestui fapt. După cum susține Comisia, această constatare

arată impactul potențial considerabil al reformei în cauză asupra compunerii și continuității funcționale a S¹d Najwyższy (Curtea Supremă). Or, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 76 din concluziile sale, o astfel de remaniere majoră a compunerii unei instanțe supreme, ca urmare a unei reforme care o vizează în mod specific, se poate dovedi, la rândul său, de natură să ridice îndoieli cu privire la caracterul veritabil al unei astfel de reforme și la finalitățile efectiv urmărite de aceasta.

Îndoielile legate astfel de finalitățile reale ale reformei contestate și care rezultă din ansamblul considerațiilor expuse la punctele 82-86 din prezenta hotărâre nu pot fi înlăturate de argumentele invocate de Republica Polonă potrivit cărora, pe de o parte, unii dintre judecătorii în exercițiu ai S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) afectați de această reformă ar fi fost numiți în acest post la o dată la care vârsta de pensionare a judecătorilor acestei instanțe era stabilită la 65 de ani și, pe de altă parte, un astfel de judecător, atunci când este pensionat, își păstrează totuși titlul de judecător, continuă să beneficieze de imunitate și de emolumente și rămâne supus anumitor norme deontologice.

Astfel, presupunând că aceste împrejurări sunt stabilite, ele nu sunt de natură să repună în discuție faptul că pensionarea judecătorilor în discuție implică încetarea imediată și anticipată, în raport cu ceea ce era prevăzut înainte de adoptarea reformei contestate, a exercitării funcțiilor lor jurisdicționale.

În al doilea rând, astfel cum a confirmat Republica Polonă în ședință, vârsta generală de pensionare a lucrătorilor la care acest stat membru arată că a dorit să alinieze vârsta de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) nu implică o pensionare din oficiu a acestor lucrători, ci doar dreptul, și nu obligația pentru

aceștia de a-și înceta activitatea profesională și de a beneficia, în acest caz, de o pensie pentru limită de vârstă.

În aceste condiții, Republica Polonă nu a stabilit că măsura contestată ar constitui un mijloc corespunzător pentru a reduce diversitatea limitelor de vârstă pentru încetarea obligatorie a activității pentru toate profesiile în discuție. În particular, acest stat membru nu a prezentat niciun motiv obiectiv pentru care, în scopul alinierii vârstei de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) la vârsta generală de pensionare aplicabilă tuturor lucrătorilor în Polonia, era necesar să prevadă o pensionare din oficiu a judecătorilor menționați sub rezerva unei continuări a exercitării funcțiilor lor decise în mod discreționar de președintele Republicii, în timp ce, pentru restul lucrătorilor, pensionarea la vârsta prevăzută de lege în această privință este facultativă.

În al treilea rând, trebuie să se sublinieze că, în ceea ce privește obiectivul de uniformizare a vârstei de pensionare, Curtea a statuat deja că dispoziții naționale care conduc la o reducere imediată și considerabilă a limitei de vârstă pentru încetarea obligatorie a activității de judecător, fără a prevedea măsuri tranzitorii de natură să protejeze încrederea legitimă a persoanelor în cauză în exercițiu la data intrării în vigoare a acestor dispoziții, nu respectă principiul proporționalității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 noiembrie 2012, Comisia/Ungaria, C-286/12, EU:C:2012:687, punctele 68 și 80).

În ceea ce privește Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), la care s-a referit de asemenea Republica Polonă pentru a justifica legitimitatea măsurii naționale contestate de Comisie în cadrul primului său motiv, trebuie să se amintească faptul că această hotărâre privea o măsură de

reducere a valorii remunerației judecătorilor. În hotărârea menționată, Curtea a considerat, după ce a arătat că această măsură de reducere salarială era în același timp limitată în ceea ce privește valoarea sa și temporară și că nu a fost adoptată în special pentru membrii Tribunal de Contas (Curtea des Conturi, Portugalia), ci părea, dimpotrivă, o măsură de aplicare generală, că articolul 19 TUE trebuie interpretat în sensul că principiul independenței judecătorilor nu se opune aplicării unei asemenea măsuri.

Or, preconizate din perspectiva protecției independenței judecătorilor, efectele unei astfel de reduceri salariale limitate și temporare nu sunt deloc comparabile cu cele ale unei măsuri constând într-o reducere a vârstei de pensionare a judecătorilor în exercițiu care, în ce o privește, are drept consecință să pună capăt carierei judiciare a persoanelor interesate în mod anticipat și definitiv.

În al patrulea rând, aplicarea imediată a reformei contestate în cazul judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în exercițiu la data intrării în vigoare a noii Legi privind Curtea Supremă nu poate fi justificată nici de preocuparea, exprimată de Republica Polonă, de evitare a unei eventuale discriminări, în termeni de durată de exercitare a funcției de judecător, între acești judecători și cei care vor fi numiți la această instanță ulterior respectivei date.

Astfel, după cum susține Comisia, aceste două categorii de judecători nu sunt într-o situație analoagă, din moment ce doar celor dintâi li se scurtează cariera în timp ce sunt în post în cadrul S¹d Najwyższy (Curtea Supremă), a doua categorie de judecători trebuind, în ceea ce îi privește, să fie numiți în cadrul acestei instanțe sub imperiul noii legislații care prevede o vârstă legală de pensionare de 65 de ani. În plus și după cum

sugerează de asemenea Republica Polonă în argumentația sa precum că judecătorilor aflați deja în exercițiu în cadrul S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) nu li s-ar recunoaște, spre deosebire de colegii lor numiți după intrarea în vigoare a noii Legi privind Curtea Supremă, posibilitatea de a beneficia de noua vârstă de pensionare introdusă de această lege, este necesar să se arate că, astfel cum a susținut Comisia, ar fi fost preferabil să se prevadă o posibilitate pentru persoanele interesate să renunțe în mod voluntar la exercitarea funcțiilor lor, la împlinirea acestei noi vârste legale de pensionare, fără a fi, așadar, constrânse în această privință.

Având în vedere toate considerațiile care precedă, trebuie să se constate că aplicarea măsurii reducerii vârstei de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în cazul judecătorilor în exercițiu în cadrul acestei instanțe nu este justificată de un obiectiv legitim. Prin urmare, aplicarea menționată aduce atingere principiului inamovibilității judecătorilor, care este inerent independenței lor.

În consecință, primul motiv al Comisiei, care se întemeiază pe încălcarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, trebuie admis.

Prin intermediul celui de al doilea motiv, Comisia reproșează Republicii Polone că a încălcat articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE prin faptul că a conferit președintelui Republicii, în temeiul noii Legi privind Curtea Supremă, puterea discreționară de a prelungi, de două ori, pentru o durată de câte trei ani, funcția judiciară activă a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) peste noua vârstă de pensionare stabilită de această lege.

Garanțiile de independență și de imparțialitate a instanțelor necesită ca instanța în discuție să își exercite funcțiile în deplină autonomie, fiind protejată de

intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să aducă atingere independenței de judecată a membrilor săi și să influențeze deciziile acestora, cu respectarea obiectivității și fără a avea niciun interes în soluționarea litigiului. Normele care urmăresc să garanteze această independență și această imparțialitate trebuie să fie în măsură să permită înlăturarea oricărei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea instanței respective în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă.

În speță, trebuie să se arate de la bun început că norma națională vizată de al doilea motiv al Comisiei nu se referă la procesul de numire a candidaților la exercitarea funcțiilor judiciare, ci la posibilitatea, pentru judecătorii în exercițiu care beneficiază, așadar, de garanțiile inerente exercitării acestor funcții, de continuare a exercitării acestora peste vârsta normală de pensionare și că această normă privește astfel condițiile de desfășurare și de încetare a carierei acestora.

Pe de altă parte, deși este doar de competența statelor membre să decidă dacă autorizează sau nu o astfel de prelungire a exercitării funcțiilor judiciare peste vârsta normală de pensionare, nu este mai puțin adevărat că, atunci când acestea optează pentru un astfel de mecanism, sunt obligate să se asigure că modalitățile și condițiile cărora le este supusă o astfel de prelungire nu sunt de natură să aducă atingere principiului independenței judecătorilor.

În această privință, împrejurarea că un organ precum președintele Republicii este investit cu puterea de a decide sau nu acordarea unei astfel de eventuale prelungiri nu este, desigur, suficientă ca atare pentru a concluziona în sensul existenței unei atingeri aduse principiului menționat. Cu toate acestea, este

important să se asigure că modalitățile procedurale și condițiile de fond care conduc la adoptarea unor astfel de decizii nu sunt de natură să dea naștere, în percepția justițiabililor, unor îndoieli legitime referitoare la impenetrabilitatea judecătorilor în discuție în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea lor în raport cu interesele care se înfruntă.

În acest scop, este important, printre altele, ca respectivele condiții și modalități să fie concepute astfel încât acești judecători să fie la adăpostul unor eventuale tentații de a ceda unor intervenții sau unor presiuni exterioare care le pot pune în pericol independența (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 ianuarie 2013, D. și A., C-175/11, EU:C:2013:45, punctul 103). Asemenea modalități trebuie astfel în special să permită excluderea nu numai a oricărei influențe directe, sub formă de instrucțiuni, ci și a formelor de influență indirectă susceptibile să orienteze deciziile judecătorilor în discuție (a se vedea prin analogie Hotărârea din 16 octombrie 2012, Comisia/Austria, C-614/10, EU:C:2012:631, punctul 43, și Hotărârea din 8 aprilie 2014, Comisia/Ungaria, C-288/12, EU:C:2014:237, punctul 51).

Or, în speță, condițiile și modalitățile procedurale de care noua Lege privind Curtea Supremă condiționează prelungirea eventuală a exercitării funcției de judecător al S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) peste vârsta normală de pensionare nu îndeplinesc astfel de cerințe.

În această privință, trebuie să se arate în primul rând că, în temeiul noii Legi privind Curtea Supremă, o astfel de prelungire este în prezent supusă unei decizii a președintelui Republicii care are un caracter discreționar prin faptul că adoptarea sa nu este, în sine, încadrată de niciun criteriu obiectiv și verificabil și care nu trebuie să fie motivată. În plus, o

astfel de decizie nu poate face obiectul unei căi de atac jurisdicționale.

În al doilea rând și în ceea ce privește faptul că noua Lege privind Curtea Supremă prevede că Consiliul Național al Magistraturii trebuie să dea un aviz președintelui Republicii înainte ca acesta să își adopte decizia, este, desigur, adevărat că intervenția unui astfel de organism, în contextul unui proces de prelungire a exercitării funcției unui judecător peste vârsta normală de pensionare a acestuia, se poate dovedi, în principiu, de natură să contribuie la o obiectivizare a acestui proces.

Acest lucru este însă valabil numai în măsura în care sunt îndeplinite anumite condiții și în special în măsura în care organismul menționat este el însuși independent de puterile legislative și executive și de autoritatea căreia trebuie să îi dea un aviz și în măsura în care un astfel de aviz este dat pe baza unor criterii deopotrivă obiective și pertinente și este motivat în mod corespunzător, astfel încât să fie de natură să edifice în mod obiectiv respectiva autoritate în luarea deciziei sale.

În această privință, este suficient să se constate, astfel cum a confirmat Republica Polonă în ședință, că, atunci când i s-a solicitat să dea un astfel de aviz președintelui Republicii, Consiliul Național al Magistraturii, ca regulă generală și în absența unei norme care să îl oblige să motiveze aceste avize, s-a limitat la emiterea respectivelor avize, favorabile sau defavorabile, uneori lipsite de orice motivare, alteleori însoțite de o motivare pur formală, făcând o simplă trimitere generală la termenii în care sunt formulate criteriile stabilite la articolul 37 alineatul 1b din noua Lege privind Curtea Supremă. În aceste condiții și fără chiar să fie necesar să se stabilească dacă criteriile cum sunt cele menționate de această dispoziție au un caracter suficient de transparent, obiectiv și verificabil,

trebuie să se constate că astfel de avize nu sunt de natură să poată contribui la a-l edifica în mod obiectiv pe președintele Republicii în exercitarea puterii cu care este investit pentru a autoriza sau a refuza o continuare a exercitării funcției de judecător al S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) după ce persoana interesată a împlinit vârsta normală de pensionare.

Având în vedere toate cele ce precedă, trebuie să se constate că puterea discreționară cu care este investit președintele Republicii de a autoriza, de două ori, pentru câte trei ani, între vârsta de 65 de ani și vârsta de 71 de ani, continuarea exercitării funcției de judecător al unei instanțe supreme naționale precum S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) este de natură să dea naștere unor îndoieli legitime, în special în percepția justițiabililor, cu privire la impenetrabilitatea judecătorilor în discuție față de elemente exterioare și la imparțialitatea lor în raport cu interesele susceptibile să se înfrunte în fața acestora.

În sfârșit, nu poate fi admis argumentul Republicii Polone care se întemeiază pe o pretinsă similaritate între dispozițiile naționale astfel puse în discuție și procedurile aplicabile în alte state membre sau cu ocazia reînnoirii eventuale a mandatului de judecător al Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Astfel, pe de o parte și chiar presupunând că o procedură prevăzută în alt stat membru conține, din perspectiva articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, vicii analoage celor care au fost arătate cu privire la dispozițiile naționale în discuție în prezenta cauză, ceea ce nu a fost stabilit, nu este mai puțin adevărat că un stat membru nu se poate întemeia pe o încălcare eventuală a dreptului Uniunii de către un alt stat membru pentru a justifica propria neîndeplinire a obligațiilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 iunie 1996,

Comisia/Italia, C-101/94, EU:C:1996:221, punctul 27 și jurisprudența citată).

Pe de altă parte, trebuie să se amintească faptul că, spre deosebire de magistrații naționali, care sunt numiți până la împlinirea vârstei legale de pensionare, numirea judecătorilor în cadrul Curții intervine, astfel cum prevede articolul 253 TFUE, pentru o perioadă determinată de șase ani. Pe de altă parte, o nouă numire într-un astfel de post a unui judecător aflat la final de mandat necesită, în temeiul acestui articol și la fel ca în cazul numirii inițiale a acestuia, acordul comun al guvernelor statelor membre după avizul comitetului prevăzut la articolul 255 TFUE.

Condițiile astfel stabilite de tratate nu pot modifica domeniul de aplicare al obligațiilor pe care trebuie să le îndeplinească statele membre în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

În consecință, al doilea motiv al Comisiei, care se întemeiază pe

încălcarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, și, prin urmare, întreaga acțiune trebuie să fie admise.

Având în vedere toate considerațiile care precedă, trebuie să se constate că, pe de o parte, prevăzând aplicarea măsurii care constă în reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor S¹d Najwyższy (Curtea Supremă) în cazul judecătorilor în exercițiu care au fost numiți la această instanță înainte de 3 aprilie 2018 și, pe de altă parte, acordând președintelui Republicii puterea discreționară de a prelungi funcția judiciară activă a judecătorilor instanței menționate peste vârsta de pensionare nou-stabilită, Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

*Selecții realizate de
judecător dr. Anamaria Groza, Tribunalul
Olt și judecător dr. Dragoș Călin,¹⁹⁶
Curtea de Apel București.*

---

¹⁹⁶ E-mail profesional: dragos.calin@just.ro.